

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗУІ

Протокол № „3” від „20” квітня 2017 р.

Ф-КДМ-2

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота
Можливості розвитку логічного мислення дошкільників під час використання
рухливих ігор.

Пал Беатрикс Федорівна

Студент(ка) IV-го курсу

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Освітній рівень: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №1/2018

Науковий керівник:

Греба Анна Й.
ст. викладач

Завідувач кафедрою _____

Біда Олена А.
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2019 року

Протокол № _____ / 201__

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗУІ

Протокол № „3” від „20” квітня 2017 р.

Ф-КДМ-2

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра педагогіки та психології

Бакалаврська робота

**Можливості розвитку логічного мислення дошкільників під час використання
рухливих ігор.**

Освітній рівень: бакалавр

Виконав: студент(ка) IV-го курсу

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Пал Беатрикс Федорівна

Науковий керівник: Гребя Анна Й.
ст. викладач

Рецензент: Гаврилюк Ілона Юліївна
ст. викладач

Берегове
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗУІ

Протокол № „3” від „20” квітня 2017 р.

Ф-КДМ-2

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A logikai gondolkodás fejlesztésének lehetőségei az óvodai mozgásos játékoktatásban

Szakedolgozat

Készítette: Pál Beatrix

IV. évfolyamos Óvodapedagógia

Szakos hallgató

Témavezető: Greba Anna

tanár.

Recenzens: Gavrilyuk Ilona

tanár.

Tartalom

Bevezető	6
I. A mozgásfejlesztés jelentősége óvodáskorban	7
1.1. A mozgásfejlesztés fogalma	7
1.2. A mozgásfejlesztés életszakaszai	8
1.2.1. A mozgásfejlesztés életszakaszai: az újszülött kor.....	9
1.2.2. Motoros fejlődés a csecsemőkorban (1 nap-1 év)	9
1.2.3. Mozdásfejlődés a korai gyermekkorban (1-3 év)	10
1.2.4. Mozdásfejlődés az első gyermekkorban (3-6 év)	10
1.2.5. Mozdásfejlesztés a második gyermekkorban.	12
1.3. Alapvető mozgásformák és mozgáskészségek fejlődése.....	13
1.4. A mozgásfejlődés legfontosabb jellemzői.	14
1.5. A mozgás funkciója a 3-7 éves korosztály fejlődésében.....	15
1.6. A gyermekek aktivitása, mozgáshoz való motivációjuk.	16
II. Az óvodai testnevelés célja, feladata és eszközei.	18
2.1. A testnevelés közvetlen célja.....	18
2.2. Az óvodai testnevelési foglalkozások szervezése.	19
III. A játék jelentősége az óvodáskorban.	25
3.1. Szerepjáték	27
3.2. Szabályjáték.....	28
3.3. Gyakorlójáték.	29
3.4. A játék kiválasztása.	29
IV. A gondolkodás fejlődése.	31
4.1. Logikai gondolkodás fejlesztése óvodás gyerekeknél	32
4.2. A figyelem fejlesztése az óvodás gyermekeknél.....	34
V. A kutatás anyaga és módszerei.	36
A kutatás célja.	36
Hipotézis.....	36
A kutatás helye.	36
A kutatás módszere.....	37
A kutatás elemzése és értékelése.	39
Összefoglal	45
Irodalomjegyzék.	48

Melléklet	51
------------------------	-----------

Зміст

Вступ	6
I. Роль розвитку руху дітей у дитячому садку	7
1.1. Концепція розвитку руху	8
1.2. Етапи розвитку руху.....	9
1.2.1.. Етапи розвитку руху: новонароджені.....	9
1.2.2. Розвиток моторних функцій у дитинстві (1-ий день - 1 рік).....	9
1.2.3. Розвиток моторних функцій у ранньому дитинстві (1-3 роки).....	10
1.2.4. Розвиток руху у першій стадії дитинства (3-6 роки).....	10
1.2.5. Розвиток руху у другій стадії дитинства	12
1.3. Основні форми руху і розвиток рухових навичок.....	13
1.4. Найважливіші характеристики розвитку руху.	14
1.5. Функція руху в розвитку дітей віку від 3-х до 7-и років.	15
1.6. Діяльність дітей, їх мотивація до руху.	16
II. Мета, завдання та засоби фізичного виховання у дитячому садку	18
2.1. Призначення фізичного виховання.....	18
2.2. Організація фізичного виховання в дитячому садку.....	19
III. Важливість гри в дошкільному віці	25
3.1. Рольова гра	27
3.2. Гра за правилами.	28
3.3. Дидактичні гри.....	29
3.4. Вибір гри.	29
IV. Розвиток мислення	31
4.1. Логічне мислення в дітей.....	32
4.2. Розвиток уваги у дітей дошкільного віку.....	34
V. Матеріал і методи дослідження	36
Мета дослідження.....	36
Гіпотеза.....	36
Місце дослідження.....	37
Метод дослідження.....	34
Аналіз та оцінка дослідженн.....	39
Резюме	47
Список використаної літератури	48

„Örülünk, okosabb világ van.
Örülünk, hogy mi élünk abban-„
(Madách Imre: Az Ember tragédiája)

Bevezetés

Szakedolgozatom témája: „A logikai gondolkodás fejlesztésének lehetőségei az óvodai mozgásos játékoktatásban”. Sokunkban felmerül a kérdés, már az óvodában fejleszthető a gyermeki gondolkodás? Irodalmi kutatásaim során bebizonyosodott, hogy a készség- és képességfejlődés szempontjából az óvodáskor szenzitív időszaknak tekinthető. Számos alapkészség a intenzívebben fejlődik ebben az életkorban, valamint a készségek fejlesztése főleg a játékokkal, mesehallgatással, a gyermekek által kedvelt tevékenységekkel valósítható meg legeredményesebben.

Nap mint nap tapasztaljuk, hogy a modern életmód kialakulásával megjelent egy egészséget veszélyeztető tényező, a mozgásszegény életmód. Ezáltal korunk gyermektársadalma is mélyreható változáson megy keresztül. E folyamatot a gyermek természetes mozgásszabadság kiélési lehetőségének csökkenése jellemez és az a tény, hogy a gyermekeknek alkalmazkodniuk kell egy nem rájuk szabott életritmushoz.

Bizonyított tény, hogy az egészséges mozgásfejlesztés pozitív hatással van a gyermekek fizikai, szellemi és értelmi fejlődésére. A mozgásfejlesztés egy fontos folyamat a kisgyermek életében, amelynek lefolyását akadályozhatjuk, de segíthetjük is. Segíteni azonban csak akkor tudjuk, ha ismerjük a születéstől a 10–12 éves korig lejátszódó mozgásfejlődési folyamatokat, azok jelentőségét az egészséges személyiség kialakulásában.

Az óvodáskorú gyermek mozgáscselekvésen, játékon keresztül tapasztalja meg önmagát, társait és az őt körülvevő világot. A mozgásos játékok a fiziológiai hatáson kívül olyan pedagógiai, erkölcsi, esztétikai és értelmi tulajdonságokat fejleszt, amelyek a későbbiekben, a mindennapi életben, a társadalomba való beilleszkedéshez nélkülözhetetlenek.

Dolgozatom gyakorlati részében az óvodáskorú gyermekek logikus gondolkodásának fejlesztési lehetőségeit mutatom be néhány mozgásos tevékenység közben, melyek az óvodáskorú gyermekek kreatív gondolkodását hatékonyan fejleszthetik.

I. A MOZGÁSFEJLESZTÉS JELENTŐSÉGE ÓVODÁSKORBAN

Pedagógiarendszerünkben a nevelés, az oktatás, a képzés folyamatában alapvető cél a gyermekek fejlesztése, amely az öröklött tulajdonságok a fejlődés és fejlesztés során megszerzett képességek és készségek kialakítását, formálását jelenti.

Mivel az óvodáskorú gyerekek nagyon szeretnek mozgasban lenni, ezért kihasználhatjuk a lehetőséget azzal, hogy a gyermekeket játékosan, játék közben fejlesszük, míg ő mit sem sejt róla. A játék során fejlődnek a gyermek mozgásszervei, testi képességei. A játékok végzése nemcsak a testi képességre hatnak, hanem a játék során fontos személyiségtulajdonságok alakulnak ki, mint például: bátorság, figyelmezettség, kitartás, együttműködés, ötletgazdaság, akarat, leleményesség. Valamint a csoportjátékok vagy közös játékok által a közösség kialakulása. A játék végzése közbe a gyermek megismerkedhet, saját képességeivel valamit a nyereség mellett megtanulja a kudarcot is elviselni. „a gondozás az óvodai nevelőmunka szerves része; biztosítja a gyermekek zavartalan fejlődését, egészségük fenntartását, megerősítését, a szervek és szervrendszerek védelmét, fejlesztését, és megteremti az egészséges életmódot számunkra.” (Bakonyi, 2001, 15). Ezen állítások alapján a gyerekek számára nagyon fontos a mozgás és annak a fejlesztése.

1.1. A mozgásfejlődés fogalma

Az emberi fejlődést vizsgáló tudománynak két fontos kulcsfogalma van: a növekedés és a fejlődés. A növekedésen a szervezetben bekövetkező mennyiségi változásokat értjük, a fejlődésen viszont a minőségi változásokat.

A szervezetben bekövetkező minőségi változásokon, vagyis mozgásfejlődésen, az alapvető mozgáskészségek, mozgásformák kialakulását valamint a testi motoros képességek fejlődését értjük életkor függvényében.

Mi határozza meg a mozgásfejlődés kialakulását? Elsősorban:

- a genetikai örökletes tulajdonságok,
- a mozgástapasztalatok (a gyakorlás),
- a mozgásingerek sűrűsége (reflexkapcsolatok „ideg- izom”),
- a természeti környezet,
- a társadalmi és szociális viszonyok (Farmosi, 2010, 10-14.).

1.2. A mozgásfejlődés életszakaszai

Winter /1975/ összefoglalva a mozgásfejlődés legfontosabb jellemzőit a motorikusegyedfejlődés periodizálására tett kísérletet. Ez a következő:

1. A születéstől 3 hónapos korig:

A céltalan és nem akaratlagos mozgások szakasza.

2. 3 hónaptól 14 hónapos korig:

Az első koordinált mozgások kialakulásának szakasza.

3. 14 hónaptól 3, 5 éves korig:

Az alapvető és változatos mozgásformák elsajátításának szakasza.

4. 3, 5 éves kortól 7/7, 5 éves korig:

Az alapvető mozgásformák gyors tökéletesedésének, az első mozgáskombinációk létrejöttének, és a képesség-struktúra kialakulásának szakasza.

5. 7/7, 5 éves kortól 9/10 éves korig:

A mozgástanulási képesség gyors fejlődésének szakasza.

6. Lányok: 9/10 éves kortól 11/12 éves korig:

Fiúk: 9/10 éves kortól 12,5/13,5 éves korig:

A mozgástanulás legintenzívebb szakasza a gyermekkorban.

7. Lányok: 11/12 éves kortól 13/14 éves korig:

Fiúk: 12, 5/13, 5 éves kortól 14,5/15 éves korig:

A motorikus képességek szerkezeti változásának szakasza.

8. Lányok: 13/14 éves kortól 16/17 éves korig:

Fiúk: 14, 5/15 éves kortól 17,5/18,5 éves korig:

Az egyéni sajátosságok és a nemre jellemző különbségek kialakulásának szakasza

9. Lányok: 16/17 éves kortól a 18/19 éves korig:

Fiúk: 17, 5/18, 5 éves kortól a 19/20 éves korig:

Az egyéni motorikus profil stabilizálódásának szakasza.

10. Nők: 19 éves kortól 30 éves korig:

Férfiak: 20 éves kortól 30 éves korig:

A motorikus tulajdonságok kiteljesedésének szakasza.

A sportbeli teljesítmények csúcsideje.

11. Nők: 30 éves kortól a 45 éves korig:

Férfiak: 30 éves kortól 50 éves korig:

A motorikus tulajdonságok lassú csökkenésének szakasza.

12. Nők: 45 éves kortól a 60 éves korig:

Férfiak: 50 éves kortól 70 éves korig:

A motorikus tulajdonságok gyors csökkenésének szakasza.

1.2.1. A mozgásfejlődés életszakaszai: az újszülött kor

Az *újszülött* motorikus fejlettsége (1-10 nap). A születés a méhen belüli és a méhen kívüli élet között húzza meg a határt a későbbi motoros fejlődés szempontjából tehát fontos a születéskori és az azt követő motoros fejlettség közötti összefüggés.

Az újszülöttnak a környezeti ingerekre adott válaszai a méhen belüli fejlődés során kialakult és az idegrendszeri érettségnek megfelelő ősi, primitív mozgásminták megnyilvánulásai. Az újszülött csak kellemes és kellemetlen között tesz különbséget, és globális mozgásválaszra képes. Ezeket „irányítatlan tömegmozgásoknak” nevezzük. Ugyanakkor jó néhány olyan reflexmozgással rendelkezik, amelyek a további fejlődés szempontjából alapvető jelentőségűek.

A veleszületett reflexek teszik lehetővé a gyermek számára a szabályozórendszerek megfelelő alkalmazkodását. Az újszülött létfontosságú reflexei – nyelési, szopási, csuklási, köhögési, tüszentési stb. – már a megszületéskor működnek. A Moro-reflex az újszülött és a csecsemő legegyszerűsebben megjelenő reflexválasza. Ez a reflex egyensúlyi és hanghatásokra váltódik ki, a lábak, a csípő- és a térdízületben reflexióba kerülnek, a karok és az ujjak rövid időre széttárnak, majd ölelésszerűen összezáródnak.

Ha az újszülöttet szilárd területen állva tartjuk, felfelé nyomja lábait és gyakran reflexjárást, reflexmozgást, szteppelő mozgást végez. Az összefüggés, az úgynevezett elemi járás és a később kialakuló járás között még nem teljesen felderített (Kunos, 1994.).

1.2.2. Motoros fejlődés a csecsemőkorban (1 nap-1 év)

A csecsemő korban a motorikum gyors ütemű és lényeges fejlődést mutat. Ebben az életkori periódusban a mozgásfejlődés legfontosabb eredménye, hogy bekövetkeznek az első koordinált mozgások, kialakul a célirányos fogás, az egyenes tartás, az önálló helyzetváltoztató mozgás. A mozgások fejlődésére általánosan jellemző az úgynevezett kefalokaudális fejlődési irány, ami azt jelenti, hogy a rendezett mozgások fejlődése a fejtől indul ki és a láb irányába halad.

A mozgások fejlődésének másik jellemző jege a csecsemőkorban az ellenoldali szimmetrikus kíséromozgás. Ha például a csecsemő a jobb karját mozgatja, a bal karja is ugyanúgy mozog. A gyermekek motoros válaszai az idegrendszer fejlődésének is fontos indikátorai. A csecsemőkor kezdetén a gyermekeket az akaratlagos mozgások hiánya jellemzi. A központi idegrendszer érésevel azonban a reflexmozgásokat mind gyakrabban váltják fel az akaratlagos és célirányos mozgások (Farmosi, 2004.).

A csecsemő motoros fejlődésének legnagyobb eredménye a járás. Ekkor óriási mértékben bővül mozgási megismerésének köre. Elsajátításához az egyenes testtartás kialakulásán keresztül vezet az út. A mozgás egyre gördülékenyebbé, pontosabbá válik (Kunos, 1994.).

1.2.3. Mozdásfejlődés a korai gyermekkorban (1-3 év)

Ez a szakasz a mozgásfejlődés szempontjából igen lényeges. A járás kialakulásával megteremtődik az önálló cselekvés feltétele, mely kiindulópontja egy sor mozgásforma új megtanulásának. Ilyen a járást követően a felfelé és a lefelé lépkedés, a tárgyakra való fel- és lemászás, a köztes terek átlépése, a futás, az ugrás, az ugrálás, mind előkészület a szökdeléshez. Ugyancsak ide tartozik a lökés, tolás, húzás, hajlás és lendítés, majd a hajítás, az elkapás és az ütés.

A kisgyermek mozgása nemcsak mennyiségileg bővül, hanem minőségileg is változik. Természetes mozgásainak kivitelezése tökéletesedik, és mozgásait bizonyos célokra irányuló cselekvésekben eszközként hasznosítja. A mozgásos cselekvések irányításában az értékelés mellett egyre nagyobb szerepet kap a gondolkodás (Kunos, 1994.).

A korai gyermekkor mozgásfejlődésében a játék meghatározó jelentőségű. A játékban a testi képességek és mozgáskészségek fejlesztése mindig összetett módon történik, azaz több képesség és készség egyidejű, komplex fejlesztésére, tökéletesítésére van lehetőség.

1.2.4. Mozdásfejlődés az első gyermekkorban (3-6 év)

Ebben az életkorban a gyermekek életében két jelentős, de jellegében hasonló változás következik be. Óvodába, illetve iskolába kerülnek. Ettől kezdve mozgásuk fejlődését az intézményes nevelés színvonala és feltételei szabják meg.

Ebben az időszakban a gyermekek mozgásfejlődését a már kialakult mozgások tökéletesedése, valamint az első mozgáskombinációk kialakulása jelenti. Egyénileg különböző mértékben fejlődik tovább a járás, a mászás, a fel- és lelépés, a futás, az ugrás és a tárgykezelés.

A fejlődés három fő irányt követ. Megnyilvánul a teljesítmény javulásában, a mozgásvégrehajtás minőségében, vagyis pontosságában és az ismert mozgások kombinációjában. Az első mozgáskombinációk közül igen lényegesek a helyváltoztatáshoz – a mászáshoz, a járáshoz és a futáshoz - kapcsolódóak. Ilyen például a járás közbeni tolás vagy húzás, a futás és az ugrás összekapcsolása, a labda feldobása és elkapása előbb járás, majd futás közben. A rendszeres gyakorlás hatékonyan fejleszti a kombinációk minőségét és a variációk számát.

3-6 éves korban a gyermekek legkedveltebb és legtöbbet gyakorolt mozgásformája a mászás, melynek fejlődésében 5 éves kor után figyelhető meg nagyobb változás. Minél tovább, minél többet mászik a gyerek, annál jobban előkészíti a törzsét a szép ülésre, állásra, járásra.

A járás továbbfejlődésében ugyancsak 5 év után állapítható meg lényeges továbbfejlődés. Megszűnik a „tipegő” járás és ekkor alakul ki a sarokkal való talajfogás, a talpon való átgördülés és a lábujjakkal való eltolás. Az összbenyomáson alapuló, jól koordinált járás a 4 éves gyermekek felére, a 7 évesek háromnegyedére jellemző. Az első gyermekkor végére a járás egyéni lesz, és az ifjúkorig stabil marad (Kunos, 1994.).

A futás fejlődése, hasonlóan a járáséhoz a lépéshossz növekedésével és a lépésfrekvencia csökkenésével megy végbe. Ennek eredményeként a futóteljesítmény is jelentősen javul, amelyben a fiúk megelőzik a lányokat. A jól koordinált futás 4 éves korban a gyermekek 30%-ára jellemző. A többenél a rövid és topogó lábmozgás, valamint a kis terjedelmű, oldalra kiemelt, tehát egyensúlyozó karmozgás figyelhető meg. A jól koordinált futómozgás aránya az 5 éveseknél már 70-75%, a 6 éveseknél pedig eléri a 90%-ot.

Az ugrás ebben az életkorban csak akkor fejlődik megfelelően, ha a gyermek kellő gyakorlásba vesz részt. Ennek hiányában a fejlődés lassú és formaszegény lesz. Megfigyelték, hogy az öntevékeny játékban, melyet a felnőttek nem irányítanak, a gyermekek rendre ugyanazokat az ugrásokat használják. Ezen úgy segíthetünk, hogy több ugrásfajttal ismertetjük meg őket. A fejlődés gyorsabb és sokrétűbb lesz megfelelő „edzés” hatására. Ez is elsősorban 5-6 éveseknél jelentkezik. Az ugróiskolázásnak a szökdelésre, a helyből és nekifutásból végzett távolba ugrásokra, és a szereken támaszkodással végzett ugrásokra is ki kell terjednie.

A dobás formája, technikájának fejlődése 4 éves korban csak kis mértékben változik. Uralkodó az egykezes felső dobás, amely még mindig inkább karból történik, és a törzs kevésbé kapcsolódik be a dobásba. 5 éves korban a fiúknál megindul a dobás fejlődése, a lányoknál pedig elmarad. Míg az 5 éves fiúk többsége már harántterpeszből dob az egész test bevezetésével, addig a lányokra a frontális felállás és csak a kar és a törzs mozgásának összekapcsolása a jellemző.

A dobáshoz szorosan kapcsolódó elkapás fejlődésében már a 3 éves kort követően megfigyelhető a javulás. A gyermekek fokozatosan elhagyják a rájuk jellemző „kosár” tartást, s kinyújtják karjukat a repülő labda felé. A kézfej a labda nagyságának megfelelően néz szembe egymással. Így kapják el a labdát, s biztosításként még a mellkasukhoz szorítják. A fejlődésnek egy újabb foka az, amikor a labda biztos, puha elfogásának érdekében csípőben és térdben rugózni kezdenek. A dobás és az elkapás fejlődése szempontjából különös jelentősége van a fogáshelyes dobásnak, mivel a gyermekek anticipációs képessége ebben az életszakaszban még kevésbé fejlett. Ez az oka annak, hogy a dobás és az elkapás viszonylag lassan fejlődik. A gyermekek nem képesek ugyanis fogáshelyesen dobni a labdát, ezért társuk elkapni sem tudja, így aztán egymás közt nem is gyakorolják szívesen. Ezért a felnőttek e két mozgásforma fejlesztésében sokat segíthetnek a gyermekeknek, különösen a kislányoknak.

Továbbfejlődik – elsősorban a differenciálódás irányába – az első gyermekkorban a húzás, a tolás, a függeszkedés, a forgás, a gurulás, a hordás és az egyensúlyozás. A rendszeres foglalkozások eredményeként – főleg, ha kis csoportokban foglalkoznak velük – a gyermekek képesek elsajátítani a műkorcsolyázás, az úszás és a sízés alapttechnikáját, és a torna akrobatikus elemeit (Meinel, 1977.). A gyermekeknél a kondicionális képességek közül az idegrendszeri érést kísérő mozgás- és mozdulatgyorsaság, valamint a testnagysággal arányos állóképesség fejlődésében lehet számottevő előrelépést felismerni (Győri, 1981.). A koordinációs képességek közül a motorikus tanulás, a mozgásvezérlés és –szabályozás, ezen belül pedig az egyensúlyozás fejlődése lényeges. Bakonyiés Nádori (1978) vizsgálatai arra utalnak, hogy az egyensúlyozásban – de feltehetően ebben az életkorban minden koordinációs teljesítményben – a vizuális kontrollnak kiemelkedő jelentősége van.

Az első gyermekkor (3-6 év) a mozgásfejlődés szempontjából sem egységes időszak. A 3-4 éveseknél még jellemzőek a kisgyermek mozgásának a sajátosságai. Nagyobb változás 5-6 éves korban következik be (Dobay, 2005, 11-22.).

1.2.5. Mozgásfejlesztés a második gyermekkorban

A második gyermekkor 7-10 éves korban figyelhető meg. Az alsó tagozat első osztályában folytatni kell az óvodában megkezdett mozgásfejlesztést. Nagyon szorosan kell illeszkedni a korábban elért eredményekhez úgy, hogy közben törekedjünk az egyéni különbségek kezelésére is. Ebben az időszakban számtalan új mozgás elsajátítás valósul meg. Itt a gyerekek már inkább a művészetre és a tanulásra koncentrálnak, mint inkább a mozgásra. Ezért kell a gyerekeket buzdítani arra, hogy sokat mozogjanak. Nagyon kifejlett a gyerekek

mozgásának pontossága az állóképességük valamint a mozgásgyorsasága. A gyerekek, képesek arra, hogy ebben a korban rövid idő alatt nagyon gyorsan és láthatóan fejlődjenek ezért a gyerekeket buzdítani kell és a tanároknak pedig fejleszteni is lehet a gyerekeket. Ebben a korban már fejlettebbek és okosabbak, ezért lehet velük nehezebb és érdekesebb játékot játszani. Jellemző is hogy: az ismert fogalmak szimbolikus felidézése válik érdekessé (vadászjátékok, versengések, hunyójátékok), fokozottabb érdeklődés a szerepjátékok iránt, nehezebb szabályok, egyes sportjátékok technikai elemeit is el lehet sajátítani. A játék a személyiség alakulására is nagy hatással van: elősegíti a nevelésnek, a harmonikus fejlett személyiség pozitív vonásainak kialakítását, fejlesztését (Dobay, 2005, 11-22.).

1.3. Alapvető mozgásformák és mozgáskészségek fejlődése

A különböző, de mégis azonos célt szolgáló kutatói véleményeket figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy bár a szervezet és környezet kölcsönhatásai fontosak és igen változatosak, mégis a világon minden gyermek fejlettségi szintjének megfelelően, azonos időközökben egyidejűleg jut el a fejlődés különböző fokaira. Általában a legtöbb gyermek féléves kora körül hasra fordul, azt követően hosszú heteken keresztül legtöbbször a hasán fekvő játszik, bár van gyerek, aki a második félév első felében még csak a hátáról az oldalára, és oldaláról a hátára fordulással foglalkozik. Másfél éves korra már a gyerekek többsége elindul, s akkor is, ha van módja négykézláb mászkálni, rendszerint már gyakrabban, szívesebben jár. Már inkább csak játék közben kúszik-mászik. (Az asztal alá vagy az ágy alá gurult játékot csak mászva, esetleg csak kúszva lehet elérni.)

A mozgásfejlődés jelentős állomása a kapaszkodással kezdődő, segítséggel folytatódó, majd önállóan kivitelezett járás. A második év vége felé a legtöbb gyerek felül, feláll, és kapaszkodva lépegetni kezd. A helyváltoztatás változatos módjait gyakorolják ebben a félévben a gyerekek: hemperegve, gurulva, kúszva, mászva nagy területeket is be tudnak „járni”. A kezdeti bizonytalan lépegetés a második életévben egyre biztosabbá válik. Járás közben fokozatosan lecsiszolódnak a fölösleges mozdulatok. Két karját már nem tartja szét az egyensúlyozás megkönnyítése érdekében. Csökken a terpesz járás közben és a két lábfej egyre párhuzamosabban áll (Gaál, 2010.).

A harmadik évben egyre bonyolultabb mozgásformákkal kísérletezik. Járása egyre biztonságosabbá válik, így a továbbiakban már: lépcsőn mászik, majd jár, szalad, ugrik stb. A lépcsőn már két lábon és nem mászva közlekedik, kezdetben rendszerint kapaszkodva, majd felhagy a kapaszkodással. A lépcsőfok magasságától függően kezdetben úgy halad, hogy mindig

a kilépő lába mellé teszi a másikat. Később tanul meg váltott lábbal járni a lépcsőn is, úgy, mint a felnőttek.

A járással együtt napról napra fejlődik a helyesen foglalkoztatott gyermek kez ügyessége is. Órák hosszát próbálkozik egy-egy doboz vagy fiók kinyitásával, becsukásával. A bútorokat is kipróbálja, nem alkalmasak-e tornázásra. Különös élvezetet nyújt számára minden hozzáférhető szekrény, ajtó vagy kapukulcs kihúzása vagy visszadugása. Egyre ügyesebben segít saját öltözésénél is.

Fejlődik az ülése is. Ha kis széken vagy zsámolyon ülve talpa az alapon nyugszik, s ha nem kell hosszan ülve maradnia, akkor továbbra is szép nyújtott nyakkal, egyenes háttal ül.

Az addig önálló mozgáshoz szokott gyerek ezután is szeret mozogni. Boldogan lép fel egy buckára, mászik fel egy mászókéra. Testi és ezen belül mozgásfejlődésének különösen jót teszünk, ha továbbra is lehetőséget teremtünk arra, hogy naponta több órát mozogjon a szabadban, lehetőleg olyan öltözékben, hogy a mozgás ne csak „szaladgálásból” álljon, hanem lehessen és szabad legyen felmászni, lemászni, átbújni, lecsúszni. A mozgás fejlődését azért kell megfelelő szabad térrel, mozgást nem gátló ruházattal, játékokkal, eszközökkel, környezeti ingerekkel serkenteni, mert ezzel a gyermek idegrendszerének, érdeklődésének, aktivitásának fejlődését készítjük elő és segítjük. A falusi gyermek számára könnyebben adódik mindenre lehetőség. Városban egyre nehezebb, de ott is meg kell adni a gyerek fejlődése szempontjából oly fontos és változatos mozgás lehetőségét (Gaál, 2010.).

Az évek múlásával az óvodás gyermek mozgása egyre rendezettebbé, célszerűbbé és harmonikusabbá válik. Az átmeneti mozgások gazdag periódusa ez a kor, azoknak a gyerekeknek, akiknek erre lehetőségük van.

1.4. A mozgásfejlődés legfontosabb jellemzői

Az óvodáskor a mozgásfejlesztés szempontjából két életkori periódust ölel fel: a korai gyermekkort (1-3) és az első gyermekkort (4-7 év) a korai gyermekkort az alapvető és változatos mozgásformák elsajátításának szakasza. Az első gyermekkort pedig az alapvető mozgáskészségek kialakulásának és a testi motoros képességek fejlődésének szakasza.

A mozgásfejlődés szempontjából a korai gyermekkort (1-3 év) a próbálgatás, a tapasztalatszerzés időszaka, a gyermek sokféle alapvető mozgásformát ismer és használ, de ezek még nincsenek készségi szinten. A legbegyakoroltabb mozgás a mászás, amelyet biztonsággal végez. Az egyensúlyozó képesség még kevésbé fejlett, ezért a gyermek járása, futása, ugrása, dobása- elkapása még nem biztos. Nem jellemző a gyermekek teljesítményre törekvése, nem

látják a mozgás célját, értelmét. A játékok közül a szerepjátékokat, vagy utánozójátékokat kedvelik.

Az első gyermekkorban (4-7 év) a mozgásfejlődés a legerőteljesebb, a további életszakasz egyikében sem fejlődnek testileg és szellemileg ilyen „látványosan” a gyerekek.

A mozgásfejlődés egy olyan folyamat, amit nem tudunk beosztani, valamint a fejlődését tudjuk akadályozni vagy fejleszteni. Azonban fejleszteni is csak úgy tudjuk, ha ezekben a korokban (születéstől 10-12 évig) tisztában vagyunk a gyermek mozgásfejlődési folyamataival. Fontos hogy a fejlesztés nem csak a gyermek testi fejlődésére hasson, hanem a lelkére is. A fejlesztésben nem csak nevelők játszanak nagy szerepet, hanem a családban való szülők nevelése is. Ha a szülő nem buzdítja a gyereket arra, hogy kimenjen a természetbe és mozogjon, játsszon, hanem hagyja, hogy a tv vagy a számítógép előtt üljön, akkor a gyermeknél megfigyelhető lesz, hogy idősebb korában is ilyen életviszonyt fog folytatni. „A mozgás 3-7 éves korban több szempontból is kiemelt jelentőséggel bír. Nélkülözhetetlen a környezethez való alkalmazkodásban és az észlelési folyamatokban: a látás, hallás, tapintás mind mozgáshoz kötődnek melyekben a motoros készségek szintje meghatározott. Ugyanakkor a percepciók fejlődés eredményeként fejlődik a fogalmi gondolkodás” (Lepes, Halasi, 2013, 19.).

1.5. A mozgás funkciója a 3-7 éves korosztály fejlődésében

A felnőttek feszültséggel teli életvitele, a megélhetés bizonytalansága, a stresszhelyzetek szaporodása erősen kihat gyermekeink életére is. A kisgyermek tartós, belső békéjének megteremtéséhez az óvoda is hozzájárulhat, ha szorongásmentes, nyugodt légkört biztosít, hiszen a nap háromnegyed részét az óvodában töltik. Az óvodáskorúak egyik legjellemzőbb tulajdonságának a nagyfokú mozgásaktivitást, mozgékonyt, s a biológiai fejlődésük felgyorsult tempóját tekinthetjük. Mivel ez nem csak a testkulturális értékeket befolyásolja, hanem döntően hat a felnőttkori személyiség alakulására is, mindent el kell követni a rendszeres és hatékony mozgás feltételeinek a megteremtésére (Tamásiné, 2014, 10.).

A gyermek mozgásfejlődése fokozatos, éppen ezért úgy kell összeállítani a mozgásanyagot számukra, hogy az maximálisan megfeleljen a gyermek életkori és egyéni sajátosságainak, „vagyis olyan optimális fizikai ingereket kell biztosítani, melyek növekvő módon és nagy hatásfokkal járulnak hozzá személyiségük differenciált fejlődéséhez, mozgásvágyuk és nagyfokú motoros aktivitásuk kielégítéséhez.” (Lukin, 2004. 63.)

5-6-7 éves korban a gyermek folyamatos mozgásvégzésre képes, munkatempója egyenletes, gyors, tud tempót tartani, tempót váltani. Szívműködése a terheléshez igazodik,

bonyolultabb mozgásokat (forgás, szökellés) is biztonságosan végrehajt. Mivel összerendezettebben mozog, bonyolultabb mozdulatokat is gyakoroltathatunk. A finoman differenciált mozgások kedvezően hatnak a vérkeringésre, légzésre, és az anyagcserére. 7 éves korukra már gazdag játékrepertoárt alakíthatunk ki, sok játékot megismerhetnek és megszerethetnek (Tamásiné, 2014, 12.).

Mozgásfejlődésével egyúttal emlékezete, képzelete, értelmi képességei, figyelme, érdeklődése is fejlődik. A beszéd kialakulásával már nem csak mozog, hanem ő maga is örömmel mondogat egy-kétsoros ritmikus mondatokat, s már ezt mozgással is kíséri. Az énekbeszéd indítéka mindig valamilyen érzelm, amit kevés szókinccsel nem tud elég színesen kifejezni. Ezért az egyszerű, ismétlődő szavakat felhívó jellegű hanglejtéssel, szabályos lüktetéssel, határozott ritmussal díszíti. Ezzel pótolja a hiányzó szavakat és úgy érzi, örömet, bánatát elmondta, tudomására hozta környezetének. Ezek a halandzsaénekelgetések mindig mozgással járnak együtt, melyek biztosítják a motívumok ritmusát, lüktető folyamatosságát és befolyásolják a dallam hanglejtését is.

Később már a gyermek mozgásában is megjelenik a ritmus járáskor, mászáskor és különböző mozgásos – tárgyakkal, játékeszközökkel végzett – tevékenységeknél, melyeket sokszor megismétel, így mozgása folyamatossá, ritmusa egyenletessé válik. A ritmikus mozgásfunkció örömet okoz, állandó ismétlésre készíteti, miközben értelmi-, érzelmi- és mozgásfejlődését is hatékonyan elősegíti. Ezt az örömet éli át újra a felnőttektől hallott népi mondókákban, ritmikus versekben, kiszámolókból és népi játékokban (Tamásiné, 2010, 64-65.).

1.6. A gyermekek aktivitása, mozgáshoz való motivációjuk

Napjainkra a gyermekek érdeklődése polarizálódott, ennek következtében a fizikai aktivitáshoz szükséges motivációjuk is jelentősen átalakult. A mozgásfejlesztés lehetőséget ad/teremt a sikerélmények megélésén keresztül a mozgás megszerettetésére, és arra is, hogy a mozgásos cselekvések a gyermekek mindennapi tevékenységrendszerében a megfelelő helyre kerülhessenek. A mozgásos cselekvések kiváltásához szükséges gyermeki motívumok változása megköveteli a pedagógiai gyakorlatban korábban alkalmazott módszerek újragondolását, a hatásrendszer átstrukturálását. Szükségszerűen előtérbe kerül a korai tudatos mozgásfejlesztés, amely azonban nem fejeződik be az iskolai évek lezárásával, optimális esetben egész életen át kell, hogy tartson (Szakály Zsolt, 2011, 12.).

Az egyén aktív tevékenysége nélkül a személyiség nem fejleszthető, nem alakítható. Így minden külső hatás csak abban az esetben lesz hatékony, ha találkozik a gyermek

érdeklődésével, mely beindítja az aktív alkalmazkodást. Mint minden tanulási folyamat, úgy a mozgástanulás is aktív tevékenységet követel a gyermektől. Az aktivitás indítékok, motívumok láncolatát, vagyis motivációt feltételez. Az aktivitás és a motiváció tehát szoros kapcsolatban állnak egymással. A mozgásfejlesztés és tanulás egyik kulcsmomentuma a motívumok tanulása. A tevékenység folyamán a motívumok változnak, fejlődnek, erősödnek, gyengülnek és újak is kialakulnak. A mozgástanulás során elért siker egyúttal ösztönzést is jelent a további tanulásra, következményként kialakul a tanulási motiváció (Király, Szakály, 2011, 100.).

A mozgástanulás folyamatában a legfontosabb a feladat végrehajtásához szükséges aktivitás és motiváció biztosítása, amelynek eszközei lehetnek a dicséret, az ellenőrzés, a mozgásfejlesztés (a testnevelés foglalkozás) terhelésének módszertana és az elmarasztalás is. Ugyancsak kiemelt feladat, hogy az új mozgás tanulásakor az először jó végrehajtást bemutató gyermeket feltétlenül dicsérjük meg (Király, Szakály, 2011, 115-116.).

Az oktatás korszerűsítésére irányuló törekvésekben nyomaékkal fogalmazódik meg az a követelmény, hogy az óvodás és kisiskolás korban elengedhetetlen a mozgástanítás-tanuláshoz egy olyan motivációs bázis létrehozása, amely ezt a folyamatot örömtelivé és eredményessé teszi (Bencze, 2009, 32.).

II. AZ ÓVODAI TESTNEVELÉS CÉLJA, FELADATA ÉS ESZKÖZEI

A testnevelés - a testi nevelésen belül- olyan tervszerű és rendszeres ráhatás, amely a testgyakorlatok, mozgástevékenységek oktatásával a személyiség sokoldalú képzését és a mozgásműveltség fejlesztését szolgálja. A testnevelés gyakorlata, művelése társadalmi igény és szükséglet. A testnevelés általános célja: a testnevelés, a testkultúra műveltségtartalmának közvetítésével művelt ember formálásához való hozzájárulása (Vilcskovszkij, Kurok,2004.).

2.1. A testnevelés közvetlen célja

Az óvodai testnevelés célja:

- az egészség fejlesztése,
- a test edzése,
- a testi és szellemi teljesítőképesség fokozása.

Az óvodai testnevelésben, a közvetlen cél a természetes mozgáskészségek fejlesztése, melyet az alapvető mozgásformák és a mozgásos játékok rendszeres gyakorlásával érhetünk el. Eközben szerteágazó mozgástapasztalatokat szerezhet a gyermek. Mindez, segíti a gyermekek mozgásbiztonságát és lehetőséget teremtenek a mozgásműveltség további fejlesztéséhez. Az óvodai testnevelés a sokoldalú mozgástapasztalatok biztosításával járul hozzá a kívánt cél eléréséhez. Az óvodai testnevelés célja minden óvoda számára egységes kell hogy legyen (még ha azokat különböző utat választva érik is el), ezek a következők.

Az óvodai testnevelés járuljon hozzá:

- az egészséges életmód keretében a mozgásigény kielégítéséhez;
- segítse elő a mozgásszervek fejlődését, a helyes testtartás kialakítását, a testtartási hibák megelőzését, a lábboltozat erősítését;
- fokozza a gyermekek edzettségét;
- fejlessze a testi képességeket;
- biztosítsa az életkornak megfelelő mozgástapasztalatok megszerzését;
- alakítsa ki a gyermekekben a rendszeres mozgás szeretetét (Dobay, 2005.).

A gyermek egészséges tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és hetirend biztosítja a feltételeket. A megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg (Nagy, 2014.).

2.2. Az óvodai testnevelési foglalkozások szervezése

Foglalkoztatási formán azt a szervezési formát értjük, ahogyan az óvónő a gyermekeket a gyakorlásba bevonja. Tehát a foglalkoztatás formáját konkrétan az határozza meg, hogy a gyermekek a gyakorlásba szám szerint és időben hogyan kapcsolódnak be.

Az óvodai testnevelésben két foglalkoztatási formát különböztetünk meg:

1. csoportfoglalkoztatási forma

2. csapatfoglalkoztatási forma

A csoportfoglalkoztatás esetén minden gyermek ugyanazt a gyakorlatot végzi, de időben vagy együttesen, egyszerre, vagy csoportonkénti, illetve egyenkénti váltással, míg a csapatfoglalkoztatásnál minden csapat azonos időben, de más gyakorlatot hajt végre.

Mind a két foglalkoztatási formán belül, illetve a variánsokon belül, szervezési feladatként jelentkezik a gyermekek gyakorlás alatti elhelyezése, továbbá az óvónő, elhelyezkedése, és végül - ha olyan a gyakorlat - a tárgyak, szerek, eszközök elhelyezése is. Ha nem együttes gyakorlásról van szó, akkor vonatkozik az elhelyezés a várakozó gyermekekre és a helycserék rendjére is.

Az eredményes gyakorlás érdekében a legmegfelelőbb foglalkoztatási formát, illetve annak variációját kell megválasztani. A foglalkoztatás formájának, variációjának megválasztását több tényező határozza meg. Az óvónőnek figyelembe kell vennie a didaktikai feladatot, illetve feladatokat; a gyakorlatok tulajdonságát; a gyermekek fejlettségét, tudásuk fokát, létszámát; az eszközök és szerek számát; a gyakorlóhely (csoportszoba) nagyságát, alakját (Dobay, 2005.).

1. Csoportfoglalkoztatási forma.

Ennek a foglalkoztatási formának tehát az a lényege, hogy a csoport minden tagja ugyanazt a gyakorlatot, illetve mozgásfeladatot gyakorolja. A variánsok a szerint keletkeznek, hogy ugyanazt a gyakorlatot, mozgásfeladatot a csoport tagjai egy időben, azaz egyszerre, vagy csoportonként egymás utáni váltással, illetve egyenkénti váltással hajtják-e végre.

Ennek megfelelően jön létre:

a) együttes;

b) csoportonkénti;

c) egyenkénti csoportfoglalkoztatás.

a) Együttes csoportfoglalkoztatás.

Ennél a foglalkoztatási formánál tehát valamennyi gyermek együtt végzi ugyanazt a gyakorlatot egy időben, egy helyen s az óvónő irányításával, vezetésével. Ennek a formának az az előnye, hogy nem tétlenkedik senki, az időt gazdaságosan ki lehet használni.

Az óvónő minden gyermek munkáját láthatja, a hibák javításából minden gyermek

okulhat. Ez a foglalkoztatási forma igen alkalmas a közösségi érzés fejlesztésére, és a fegyelem ennek keretében biztosítható legjobban.

Ez a foglalkoztatási forma olyan gyakorlatok végrehajtásakor alkalmazható, amelyeket együttesen lehet gyakoroltatni, tehát járás-, futás- és gimnasztikai gyakorlatok esetében, továbbá előfordulhat egyszerű, természetes fő gyakorlatok (csúszás, kúszás, mászás), de a legtöbb játék elvégzésekor is. Az együttes foglalkoztatás alkalmával a gyermekek - a gyakorlat természetének megfelelően - különböző alakzatban helyezkedhetnek el. Ez lehet szabad, „szétszórt” elhelyezkedés, illetve kör-, vonal- vagy oszlopalakzat. Ez utóbbiaknak több soros és nyitott formája is lehetséges. - Ügyeljünk a gyermekek elhelyezésénél arra is, hogy biztosítsunk elegendő helyet a gyakorlatok végrehajtásához. Így a gyakorlásban nem zavarhatják egymást a gyermekek.

Az óvónő úgy helyezkedjék el, hogy láthasson minden gyermeket és azok is láthassák az óvónőt (Dobay, 2005.).

b) *Csoportonkénti csoportfoglalkoztatás.*

Ennél a foglalkoztatási formánál két vagy több gyermekből álló csoportok egymást váltva, egymás után gyakorolnak. Az egymást váltó csoportok létszáma legalább kettő, és ez nőhet maximálisan a csoport létszámának feléig.

Ilyen foglalkoztatási formát alkalmazunk - néhány kivétellel - a fő gyakorlatok, továbbá egy-két játék esetében is, vagyis olyan gyakorlatoknál, amelyeket nem lehet együttesen gyakoroltatni. A fő gyakorlatoknál a szerek száma és a hely nagysága meghatározza az egyes csoportok létszámát, függetlenül a többi választást meghatározó tényezőtől.

Például hiába ismert a gyakorlat, ha a hely kicsi, és kevés a szerek száma, nem tudunk egyszerre több gyermeket foglalkoztatni. Ha a gyermekek tudás foka legalább a jártasság szintjén van, s elegendő szer és hely áll rendelkezésre, akkor nagyobb létszámú csoportokat foglalkoztathatunk. Új gyakorlat esetén - főként, ha kívánatos a segítségadás - kevesebb számú legyen a csoportok létszáma. Előfordulhat az is, hogy ugyanazon foglalkozáson a gyakorlat egy-két ismétlése után növeljük a csoportok létszámát. A várakozó gyermekeket úgy helyezzük el, hogy jól láthassák gyakorló társaik mozgását. Ügyeljünk arra, hogy a helycserék zavartalanul és gyorsan történhessenek meg, és ezzel kapcsolatban alakítsunk ki szokásokat. A gyakorlásban soron következő gyermekek már helyezkedjenek el pl. egy meghúzott vonal mögé. Az óvónő úgy válassza meg a helyét, hogy eredményesen tudja irányítani, javítani a gyakorlást, de - ha kell- a helycserék rendjét is (Dobay, 2005.).

A várakozók elhelyezésével és a helycserék rendjével kapcsolatban a következőket kell tudni. Elhelyezhetjük a várakozókat a terem egyik oldalán egysoros oszlopban vagy vonalban, de ez kialakítható a terem szemben lévő két oldalán is. Ez utóbbi megoldás csak

az előző begyakorlása után történhet. Ebben az esetben ismertessük meg mind a két oldalon lévő gyermekekkel saját mozgási pályájukat, feladatukat, és az óvónő irányítsa a helycserék rendjét. Az első megoldást inkább a kiscsoportban, továbbá új gyakorlat, az utóbbit pedig ismert mozgások végrehajtásakor alkalmazzuk (Dobay, 2005.).

Ennél a foglalkoztatási formánál az óvónőnek már nagyobb gondot kell fordítania a rendre, fegyelemre és a várakozók figyelmének biztosítására.

Bármilyen gondosan is szervezzük meg a csoportonkénti foglalkoztatást, "holt idő", várakozási idő mindig keletkezik. Ez az idő általában több annál, mint amennyi pihenési időre a gyermekeknek szükségük lenne. Ennek a tétlenségi időnek a csökkentésére több megoldásunk van, amelyeket- a foglalkoztatási forma megválasztását, meghatározó tényezőket figyelembe véve - a foglalkozáson kapcsoltan is alkalmazhatunk (Dobay B, 2005).

Az első megoldás: a folyamatos gyakorlás biztosítása.

Ezt úgy valósítjuk meg Dobay szerint, hogy hosszabb ideig tartó gyakorlatok esetén, pl. hossz tengely körüli gurulás, továbbá talajon vagy padon történő kúszások, egyensúlyozójárások végzésekor, nem várja meg a következő csoport, amíg az előtte levő teljes egészében befejezte a gyakorlatot, hanem a következő gyermekek- amint lehet - máris bekapcsolódnak a gyakorlásba. Rövidebb ideig tartó gyakorlatoknál - ahol meg kell várni a befejezést: - még egy (vagy több), végrehajtási lehetőséget is biztosítunk, pl. gurulóátfordulás vagy átmászás esetében. Ha több szerünk és helyünk van, ez utóbbi megoldást az előzőnél is alkalmazhatjuk.

Dobay (2005) szakíró szerint, új gyakorlat esetén - s ha ez szükséges - az is; lehet, hogy ugyanazon foglalkozáson az első gyakorláskor az egyszeri és befejezett végrehajtást alkalmazzuk, s csak ezután térünk át az előbb ismertetett megoldás variációjának valamelyikére. Tehát - a gyakorlat természetétől függően - a folyamatos, továbbá azon belül az egymás utáni, illetve két vagy többszöri végrehajtásra adunk lehetőséget. A megoldás variációjának megválasztásánál a meghatározó tényezőket (tudásfok, a gyermekek fejlettsége, illetve létszáma, a gyakorlat tulajdonsága, szerek száma, hely nagysága) vegyük figyelembe

Az óvónőnek ilyen esetekben természetesen még gondosabban és figyelmesebben kell vezetnie a gyakorlást.

Második megoldás: a gyakorlat végrehajtása után nem mennek helyükre a csoport tagjai, hanem még egy (vagy több) kiegészítő feladatot, -, tehát valamelyik fő gyakorlat vezetőműveletét, fontosabb mozgáselemét,- illetve még egy (vagy több), de másik főgyakorlatot hajtanak végre, így érhetjük el azt, hogy egy időben több gyermek dolgozik, mint az egyes, csoportok létszáma. Ha ez utóbbi pl. 3, és a folyamatosan végezhető fő gyakorlat mellé még egy kiegészítő feladatot, is beiktatunk, akkor kilenc gyermek dolgozik egyszerre, mert 3+3 végzi folyamatosan a fő

gyakorlatot, ugyanakkor 3 a kiegészítő feladatot, akik megelőzően hajtották végre a fő gyakorlatot (Dobay, 2005.).

A további kiegészítő gyakorlat, illetve kiegészítő feladat megválasztása történhet biológiai szempontból. Ebben az esetben úgy választjuk meg a többlet-feladatot, hogy az más hatást gyakoroljon a foglalkoztatott testrésze, pl. karhúzással csúszás után, szőnyegen guggoló támaszból játékos fellendülések (csikórugdálózás); vagy mástestrészt foglalkoztasson, pl. az előbb közölt csúszás után szökdeléssel karikába be és kiugrás.

A plusz feladat megválasztását oktatási szempont is meghatározhatja. Ekkor úgy választjuk meg a feladatot, hogy az a fő gyakorlatvezető műveletének további gyakorlására adjon lehetőséget, pl. távolugrás után tárgyon átlépés térdemeléssel. A megválasztás végül úgy is történhet, hogy a plusz feladat elvégzése készítse elő a következő foglalkozás fő gyakorlatának végrehajtását, s ekkor megint vagy biológiai, vagy oktatási szempontot tartunk szem előtt.

Ebben az esetben vagy a következő foglalkozás fő gyakorlatának elvégzéséhez szükséges motoros képesség fejlesztését elősegítő mozgást végeztetjük plusz feladatként, vagy annak vezető műveletét gyakoroltatjuk. Tegyük fel, hogy a következő foglalkozás, főgyakorlata távolugrás, ekkor kiegészítő feladatnak vehetünk pl. egy lábon történő szökdeléssel tovahaladást tárgyak mellett, illetve járásból azok átlépését térdemeléssel (Dobay, 2005.).

A kiegészítő feladatok, illetve fő gyakorlatok megválasztásánál ügyeljünk arra, hogy ha a tulajdonképpeni fő gyakorlatra vonatkozó tudás nincs még a jártasság fokán, akkor a *kiegészítő* feladat, illetve a kapcsolódó fő gyakorlat végrehajtása ne zavarja meg az előző fő gyakorlat elvégzését, pl. gurulóátfordulást ne kövessen hossz tengely körüli gurulás, távolugrást helyből távolugrás, (megbontódhatnak a reflexkapcsolatok, illetve negatív transzfer keletkezhet). Ha ismert a fő gyakorlat, akkor követheti azt annak más formában való alkalmazása is, pl. egyensúlyozó járás vízszintes, majd rézsútós padon. Gondoljunk továbbá arra is, hogy új fő gyakorlatot ismert gyakorlatok, illetve gyakorlategyek kövessenek (Dobay, 2005.).

Harmadik megoldás: nagyobb számú csoport gyakoroljon.

Ennek megvalósítását azonban feltételek határozzák meg (a szerek száma, a hely nagysága, a gyakorlat tulajdonsága, a tudásfok stb.). Ha a lehetőség megvan a megvalósításra, azért ebben az esetben is alkalmazható az a megoldás, hogy először kevesebb, majd nagyobb létszámú csoporttal gyakoroltatunk. Ha a feltételek adva vannak, akkor gyakoroltassunk minél nagyobb számú csoportokkal. Hiszen a csoportonkénti foglalkoztatás esetén leginkább így tudjuk csökkenteni a "holt időt" és biztosítani a több gyakorlást (Dobay, 2005.).

c)Egyenkénti csoportfoglalkoztatás.

- esetén a csoport tagjai egyenként, egymás után végzik ugyanazt a gyakorlatot.

Dobay (2005) szerint legkevésbé gazdaságos foglalkoztatási forma. De több fő gyakorlatnál (pl. távolugrás gyakorlása hosszabb nekifutásból) és bizonyos esetekben kénytelenek vagyunk alkalmazni: pl. egy eszköz, nem elegendő hely, nem kellő tudásfok, gyermekek nem megfelelő fejlettsége stb. Amint lehetőség van rá, térjünk át, ha kis létszámmal is, a csoportonkénti foglalkoztatásra. Ennél a foglalkoztatási formánál a gyermekeket (a terem egyik oldalán helyezük el, a helycsere körforgalommal történjék, tehát a gyakorlatot elvégző gyermek álljon a sor végére, a sor első ekkor már helyezkedjék el a gyakorláshoz, a sor pedig lépjen tovább.

Ez a szervezés egy kis mozgást is biztosít a várakozók számára. Kiscsoportban eleinte és új gyakorlat esetén a várakozókat a sorban elhelyezett székekre, illetőleg padokra le is ültethetjük, így helyhez kötjük a gyermekeket, ami a helycserek rendjének megtanulása érdekében és ebben a csoportban eleinte megengedhető (Dobay, 2005.).

„Holt idő” ennél a foglalkoztatási formánál keletkezik leginkább. Ezért törekedni kell ennek csökkentésére, s erre az előzőkben, a csoportonkénti foglalkoztatásnál ismertetett első és második megoldás alkalmas.

2. Csapatfoglalkoztatási forma.

Ennél a foglalkoztatási formánál a gyermeket több először kettő, majd általában három - csapatra osztjuk és ezek azonos időben, de más-más gyakorlatot hajtanak végre. Ezt a foglalkoztatási formát csak a nagycsoportban, ismert és segítségadást nem igényelő gyakorlatok esetében és csak akkor alkalmazhatjuk, ha a gyermekek fejlettségé, tudása ezt megengedi.

Ez a foglalkoztatási forma alkalmat ad a fegyelemre, és az önállóságra nevelésre, a versengésre, továbbá a sikerélmény szervezésére. Itt az óvónő az értékelést, mint módszert hatásosan alkalmazhatja. A gyakorlatok kiválasztásánál ügyeljünk arra, hogy az egész szervezetet foglalkoztassuk (Dobay, 2005.).

A szervezéssel kapcsolatban a következőket tartjuk szem előtt: általában három csapatot ajánlatos kialakítani, mert így a gyakorlás már gazdaságos, és az óvónő még át tudja tekinteni a csapatok munkáját, tudja azt javítani, tudja a gyakorlást vezetni, irányítani. Ennek érdekében változtassa helyét. A csapatok kialakításánál ügyeljünk az erők egyforma megosztására. A csapatokat egy-egy soros vonalban a gyakorlás előtt úgy helyezük el, hogy egymás munkáját ne zavarhassák és a csapaton belül is akadályozás nélkül, gyakorolhassanak. Még a gyakorlás előtt helyezük el megfelelően a szükséges szereket, s ebbe a munkába a gyerekeket is vonjuk be. A gyakorlás megkezdése előtt minden gyakorlatot egymás után úgy ismertetünk, hogy a többiek is lássák, ne legyen zavaró tényező, ha a váltások után rájuk kerül a sor. Mindenütt válasszunk csapatvezetőket, s ezek ügyeljenek is társaik munkájára, a helycsereknél pedig vezessék is csapatukat. A vezetők kijelölése jutalmazás legyen. Ismertetjük a helycserek rendjét a csapaton

belül - ez egyenkénti legyen - és a csapatokra vonatkoztatva is, s ez utóbbi körben haladva és egyszerre történjék. A gyakorlás megkezdése a váltások után is az óvónő jelére induljon (Dobay, 2005.).

A csapatokon belül általában az egyenkénti foglalkoztatási formát alkalmazzuk. Ha azonban egy-egy gyakorlattal kapcsolatban a gyermekek tudásszintje, a gyakorlat természete, továbbá a hely nagysága, a szerek száma megengedi, hogy csoportonkénti foglalkoztatási formát alkalmazzon az óvónő pl. 2 gyermek gyakoroljon egyszerre. Mindig a legtöbb gyakorlást biztosító formát kell alkalmazni a testnevelési foglalkozásokon belül.

III. A JÁTÉK JELENTŐSÉGE ÓVODÁSKORBAN

Az óvodáskort a játék korának is nevezik. A játszás, ha nem is kizárólagos, de legfontosabb, elsődleges tevékenysége az óvodás gyermeknek. A nevelés folyamatában a játékot olyan lehetőségnek tekintjük, melynek tudatos érvényesítése, fejlesztése formálja a gyermek személyiségét. A játék elsődleges tevékenység abban az értelemben is, hogy a magasabb rendű tevékenységek, a munka, a tanulás a játékból fejlődnek ki. A gyermek játszva kezd tanulni. Mit jelent ez konkrétan? - A játék a gyermek számára a legfőbb örömforrás. Bizonyos szerepek átélése, a sikerélmény, a közös játék öröme által gazdagodik a gyermek élményvilága, érzelemvilága. Az a kislány, aki többször eljátssza az édesanya szerepét, átéli azt a gyöngéd érzelmet, szeretetet, amit az anya érez gyermeke iránt (Bábosik, 2014.).

A gyermek szabad mozgása, a játék- és térbeli kibontakozása, valamint az egymás mellett játszó csoportok és egyének számára meg kell teremteni a legmegfelelőbb helyet. A mozgatható bútorokat a játék idejére összerakjuk, engedjük, hogy a gyermekek a szőnyegen is játszhassanak. Alakítsunk, rendezzünk be ideiglenes és állandó játéksarkokat. Ezáltal megteremtjük a lehetőséget, hogy a gyermekek egymást ne zavarják játék közben. A nagycsoportos gyermekeket arra szoktassuk, hogy önállóan alakítsák ki maguk számára a játékhoz szükséges helyet, hogy rendezzék át ennek érdekében a csoportszobát, majd a játék befejezése után állítsák vissza eredeti formájában.

A napirendben megszabott játékidőt minden korcsoport számára következetesen be kell tartani. Az alkotó játékok számára lehetőleg összefüggő, huzamosabb időszakot kell biztosítani. Számolni kell azzal, hogy amíg a gyermekek a megfelelő helyet megtalálják, összeszedik a szükséges játékszereket, közösen megteremtik a játékterületet, időre van szükség. Ahhoz, hogy a gyermekek a választott játéktémát megvalósíthassák, szükséges, hogy biztosítsunk számukra bizonyos mennyiségű játékszert, különböző felszereléseket, öltözékeket.

A kötelező foglalkozások, mind a séták, látogatások, kirándulások, filmek, bábszínház látogatások járuljanak hozzá az alkotó játékok gazdagításához, változatossá tételéhez. Bár a játék során biztosítjuk a gyermek önállóságát és szabadságát, vannak olyan esetek, amikor szükség van az óvónő közvetlen irányítására, a játékba való beavatkozásra (Nagy, Kovásznai, 1990, 226.).

Bár az óvodai nevelés folyamán a játékból önálló tevékenységi formák - munka, tanulás - alakulnak ki, a játék az óvodáskort végigkíséri és a gyerekek fő tevékenysége marad. Az aktív, önálló, tartalmas, érzelmmel telített játék kibontakozása sokoldalúan alakítja a gyerek egész

személyiségét. A játék hatására változik a gyerek érzelmi, képzeleti világa, ami visszahat közérzetére, testi állapotára, mozgására. Fejlődnek értelmi képességei, erkölcsi, esztétikai érzelmei, megindul a kapcsolatteremtés folyamata. Megkezdődik a barátkozás, alakulnak a társas kapcsolatok, fejlődik a gyerek közösségi magatartása. A játék, tehát mint a gyerek alaptervékenysége áthatja minden megnyilvánulását. A játék a gyerek életében, már elkezdődik akkor, amikor a csecsemő rámosolyog, a szeretett felnőttre vagy például öltözködés közben eltakarja a szemét, „elbújik”. Ezek a játékok egyúttal a gyerek első társas megnyilvánulásai is. A játékban fejlődik, biztosabbá válik a gyerekek mozgása. A gyermek mozgásbiztonsága különféle változó helyzetekben fejlődik. Ezért kell számára olyan változatos játékeszközöket adni, amelyeket kedvére rendezhet, formálhat. Fontos, hogy alkalma legyen új meg új ötletek kitalálására, változtatásra, a képzelet munkájára is. Játék közben veheti észre az óvónő egy-egy gyerek estleges mozgászavarát, ami egyéb zavarokat, sérülést jelezhet. Mozgásos játékok, rajzolás, barkácsolás közben deríthetjük fel az átmeneti vagy egyéb zavarokra utaló mozgási rendellenességeket. Kisebb mozgászavarok sokszor éppen játék közben oldhatók fel. Például vannak félénk, keveset mozgó vagy éppen túl mozgékony gyerekek, akik egyéni bánásmódot, sajátos segítséget, bátorítást igényelnek. A jóízű játékon belüli mozgás élménye, öröme hozzásegíti a gyereket átmeneti mozgászavarának leküzdéséhez (Rétsági, 2011.).

A játék értelmi képességekre gyakorolt hatása az érzékszervek működésének pontosabbá válásában, az észlelés, a megfigyelőképesség, az önkéntelen és szándékos figyelem, az emlékezetbe vésés és felidézés, a szabadon szárnyaló képzelet működésének gyakorlásában, a gondolkodás fejlődésében mutatkozik meg. Az értelmi nevelés szinte azon áll vagy bukik, hogy a gyerek milyen módon kamatoztatja ismereteit a játékban, hogyan képes azokat képzeletében továbbgondolni. Nagy szerepe van tehát a játéknak a gyerek képzeletének fejlődésében, valamint a képzetalkotásban. A lényeg az, hogy a gyerek új helyzetekben minél találékonyabb legyen. Képzelet nélkül elvont gondolkodás sincs. Akik nem eleget vagy nem elég szabadon játszanak, azok később, lehet, hogy megszerzik az ismeretanyagot, de gondolkodásuk szegényes lesz. A játékon keresztül kerülnek közel a gyerekek az erkölcsi magatartás, az erkölcsi szokások elfogadásához, a közösségi magatartási követelményekhez. Az együttes játék folyamán gyakorolják a helyes magatartást. Kisebбекnél a viselkedési szabályok még nem tudatosak, de játékukban gyakorolják azokat, és figyelik, tanulják, társaik sajátos magatartási formáit.

A játék, mint örömforrás- a gyerek érzelmi nevelésének fontos eszköze. Az átélt játéköröme és kudarcok erős érzelmeket váltanak ki, ami a gyerekeket érzéseik és gondolataik kifejezésére bírja, serkenti beszédkedvüket, fejleszti beszédképességüket és egyéb kommunikációs tevékenységüket. A játék a közösségi magatartás, az egész közösségi élet

fejlesztésének nagyszerű eszköze. Az együttes játékokban a gyerek felfedezi magának a másikat, és más képet alakít ki önmagáról is. A gyerek játékokának és személyiségének fejlődése egymással szorosan összefügg, kölcsönhatásban áll. A gyerek testi, érzelmi, közösségi, értelmi fejlődése teremti meg a lehetőséget annak, hogy a gyerek jól játszik. Különböző játékfajták járulnak hozzá a gyerekek személyiség fejlődéséhez. A manipulációból, az önkéntelen örömteli mozgásból átmenő gyakorlójátékokban a gyerek egyfajta játékszernek, eszköznek vagy saját magának meghatározott mozgását ismétli, gyakorolja (Rétsági, 2011.).

A játékban átélheti, ill. újraélheti a valóságban megtapasztalt élményeket. Pl.: buszon utazik, ezért otthon vagy az oviban buszost játszik. Székekből berendezi a buszt, kezébe vesz egy műanyag kormány-alkalmatosságot (pl. tányért) és indulhat a helyi járat. Ebben a játékban lehetősége van arra, hogy újra átélje az utas szerepét, de még arra is, hogy végre ő legyen a sofőr vagy akár az ellenőr. A játékban, - a valósággal ellentétben, - bármi lehetséges, még az is, hogy egy kisgyerek a felnőtt bőrébe bújjon, és pl. vezessen.

Játék közben aktívan fejlődnek interperszonális kapcsolatai. Játéktársaival való társas kapcsolatai egyre jobban kiteljesednek: együttműködnek, beszélgetnek, barátkoznak egymással, és a játékelmények mind jobban összekovácsolják őket. Egy-egy jól sikerült közös játék után szinte borítékolható, hogy a játéktársak legközelebb is keresni fogják egymás társaságát.

A játéktevékenység kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy általa egyre hatékonyabban formálódjon a gyermek magatartása. Pl.: a szerepjátékban újra és újra kijátszhatja azt az élményt, mikor egy idős néninek vagy egy kisbabát toló anyukának átadhatja ülőhelyét, vagy megtanulja, hogy pl. a hangjelzés, csengetés után már nem szabad le-, és felszállni a járműre.

Az óvodáskort a legfőképpen az alábbi játékfajták jellemzik:

3.1. Szerepjáték

A szerep-játékok legfontosabb eleme maga a szerep. A gyermekek a játékban alakított személyeknek nemcsak cselekvéseit, hanem tulajdonságait is híven bemutatják. Átélik, élményszerűen gyakorolják a magatartási formákat. Így a játékban az eladó és a vásárló, az utas és a gépkocsivezető viszonyára utalva az udvariasságot és a figyelmességet gyakorolják. A játékot befolyásolják mindazok a körülmények, feltételek, amelyek között a gyermekek élnek, amelyek között a játék lezajlik. Ezért azokat a feltételeket is biztosítanunk kell a gyermekek számára, amelyek kedvezően hatnak a játék kialakulására, a gyermekek játékkedvére, amelyek ösztönzik őket, és amelyek segítségével tartalmasabbá és sokoldalúbbá válhatnak játékaik (Babosik, 2004, 79.).

Ezen játékfajta során a gyermek eljátszhatja, kijátszhatja a való életben látott szerepeket, élményeket. Amit a valóságban gyermekként nem tehet meg, azt a játékában, a felnőtt bőrébe bújva kipróbálhatja, részesévé válhat. Pl.: ő lehet a buszvezető, a postás, a zöldséges néni, a pilóta a repülőn, az eladó néni, stb.

A szerepjátéknak a korábban említetteken kívül más haszna is van, ezek közül az egyik legfontosabb a szorongásoldó-, feszültségcsökkentő hatás. Legjobb példa erre az orvosos szerepjáték. A gyermek orvosi vizsgálaton vesz részt, ahol netán még „szurit” is kap. A fehér köpenyes nénitől, a tú látványától és a kisebb-nagyobb fájdalmaktól való félelmet muszáj feldolgozni. A negatív élmények játékban való újraélése hihetetlenül sokat segít a szorongások oldásában, így pl. a következő orvos látogatásnál egyre kisebb ellenállásra, félelemre számíthatunk.

Nagyon hasznos lehet, ha a gyermek szerepjátékában, - amennyiben azt a csemeték igénylik, - a felnőtt is részt vegyen. Ő ugyanis észrevétlenül csempészhetsz egy-egy új mozzanatot, ötletet, eszközt a játékba, tovább bővítvén ezzel a szerepjáték tartalmát.

3.2. Szabályjáték

Mi is az a szabályjáték? Mint a neve is mutatja, minden olyan játéktevékenység, amelyben valamilyen szabályhoz, szabályokhoz alkalmazkodni kell. Ez lehet akár értelemfejlesztő szabályjáték (Pl.: társasjátékok, barchoba) vagy akár mozgásos szabályjáték is, pl.: fogócska, bújócska, kint a bárány bent a farkas, stb.. A szabályjáték játszásához elengedhetetlenül szükséges a szabálytudat, mely kb. 5 éves kor táján kezd körvonalazódni. Nagycsoportban ez már az iskolaérettség egyik kiemelkedő feltétele is. (Bironé, 2011.). Nagyon hasznos lehet, ha ezen játékfajtákra 5 éves kortól kiemelt hangsúlyt fektet a felnőtt. Biztosítsa a játékhoz szükséges eszközöket (pl.: társasjátékokat, fejlesztőjátékokat, mozgásfejlesztő eszközöket), erősítse meg a gyerekekben a szabályokat, tartassa be azokat, és ha igény van rá, ő személyesen is vegyen részt a vidám játékokban.

A szabály mindig kapcsolatban van a valósággal és a gyermek élettapasztalatával. A gyermekek a játék kedvéért csodálatos módon betartják a szabályokat. Például az „orvosi rendelőt”játszó gyermekcsoportba a „betegek”csak egyenként lépnek a rendelőbe, a többiek kint türelmesen várnak. A „vonatosdi”-nál a vezető felháborodik, ha valaki menet közben száll le, mert az szabálytalan. Ha a beteg vagy sebesült szerepét játszó gyermek hirtelen föláll, a többiek rászólnak: „te most nem tudsz járni, mert beteg vagy!” Az óvodáskorúak játékánál kifejezetten fontos, hogy megteremtjük a derűs légkört, mert csak így fog megnyilvánulni a

gyermekkezdeményező kedve, fokozódik biztonságérzete, önállósága. A kedvező légkörben elmélyültebben és nyugodtabban játszik a gyermek (Babosik, 2004. 79.).

3.3. Gyakorlójáték

Ennek a játékfajtának a célja leginkább a mozgás, a funkció öröme. Pl.: minden különösebb célzatosság vagy ok nélkül, pusztán a tevékenység örömeért fűzi fel a gyöngyöket, tölt homokot a vödörbe, majd borítja ki azt, épít egymásra kockákat, gurigázik egy kerékkel. Ennek látszólag nincs különösebb haszna, ám ez csak a látszat! A gyakorlójáték hihetetlenül fontos alapot ad minden későbbi tevékenységhez: kez ügyessége, figyelme fejlődik, tapasztalatokat szerez környezetéből: pl. a gömb gurul, ezért nem lehet az építmény tetejére rakni vagy ráépíteni...stb. (Biróné, 2011.).

3.4. A játék kiválasztása

A különböző fejlődési szakaszokban a gyerekeknek különböző játékokra van szükségük. A változatosság és a játékok formáinak és tartalmának fokozatos gazdagítása elősegíti a szociális, fizikai és kognitív fejlődést egyaránt. A gyerekek a játék által ismerkednek környezetükkel, a világban zajló eseményekkel, a tárgyak különféle tulajdonságaival és a közösségi élettel. Segítségével szinte észrevétlenül tanulnak és fejlődnek, miközben mindez még élményt is nyújt a számukra.

Ajáték hatással van a gyermek értelmi képességeinek fejlődésére, gazdagítja érzélemvilágát, kreativitását és szociális képességeit. Ennek egyik legfontosabb feltétele, hogy a kicsinek lehetősége legyen kortársaival együtt játszani, illetve ő maga szabadon alakíthassa az egyes játékok folyamatát. A játékon keresztül a gyermek számos olyan készséget és kompetenciát sajátít el, amely nem csak az későbbi iskolai előmenetelben, hanem felnőttkorban is hasznára válik majd - fejlődik a szókincse, problémamegoldó képessége és logikus gondolkodása.

A játékok során a gyermekek számos olyan helyzettel szembesülnek, amelyek bizonyos problémák megoldását igénylik. A különféle képességfejlesztő játékok által a gyermekek egyre inkább rákényszerülnek arra, hogy mérlegeljének az egyes helyzetekben és leküzdjék a tevékenység során felmerülő akadályokat. Ezek megoldása nagyban hozzájárul a *gyermek problémamegoldó gondolkodásának* fejlődéséhez.

Fontos, hogy a játék során a gyermekek minél felszabadultabbak legyenek és leljék örömeiket az egyes tevékenységekben, hiszen ezáltal gazdagítják érzélemvilágukat és a

kreativitásuk is szabadon szárnyalhat. A gyerekek hamar nyitottá válnak az őket körülvevő világra, hiszen a kíváncsiság ott él minden gyermekben. Ez a kíváncsiság válik később a tanulás is tudás utáni vágy mozgatórugójává is.

A játék kulcsfontosságú a mozgásfejlődés szempontjából is, mivel így ismerik meg testük lehetőségeit és korlátait. A különféle tevékenységek során a gyerekek új mozgásformákat sajátítanak el és gyakorolják a már ismerteket. A finommozgások ismétlésével (gyurmázás, rajzolás, festés) ezek egyre tökéletesebbé és irányítottá válnak, amely a kéz ügyesség fejlődéséhez vezet.

Sok gyermek szívesen választja a szabadban játszható gyermekjátékokat. A friss levegő jót tesz testnek és léleknek egyaránt, javítja a *koncentrációs képességet* és egy bizonyos fokú szabadságot is biztosít a kicsinek. A fizikai aktivitás növeli a gyermek állóképességét és kitartását, valamint segít abban is, hogy a gyermek a játék során levezesse fölös energiáit (Király, Szakály, 2011.).

III. A GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE

A gondolkodás az emberi megismerőtevékenység legmagasabb foka, szoros kapcsolatban van a beszéddel és a nyelvvel, hiszen ez a legegyszerűbb módja, hogy kifejezzük magunkat. Legalább ennyire elválaszthatatlan az intelligenciától is, mivel a különféle helyzetekben, problémamegoldáskor együtt vesznek részt. A problémamegoldó gondolkodás pedig egyértelműen a kreativitásból ered, hiszen ezt biztosítja számunkra a feladatok nem rutinszerű megoldását, hanem hogy bizonyos helyzetekre új módon reagáljunk, vagy adjunk valamiféle választ a felmerülő kérdésre.

Roppant összetett folyamatról van tehát szó, minden mindennel összefügg. Fajtaikat tekintve megkülönböztetjük: az asszociatív gondolkodást, ahol nincs előre meghatározott célja a gondolkodásnak, leegyszerűsítve: miről mi jut eszünkbe: például az a felhő, olyan, mint egy elefánt (szabad asszociáció). Másik fajta a megértő gondolkodás, mellyel képesek vagyunk a dolgok lényegét kiemelni (fogalommal alakítani), illetve az összefüggéseket feltárni. A problémamegoldó gondolkodás a harmadik típus, ahol egy bizonyos célt szeretnénk elérni, viszont még nem tudjuk a megoldás módját. Ez utóbbi kettő jellegéből adódóan nem határolódik el élesen egymástól.

A kisgyerekek gondolkodása még erősen cselekvés orientált. Ők csak gyakorlatban, a cselekvés segítségével képesek a problémamegoldásra, próbálgatják a különféle lehetőségeket. Eme tevékenységek során fejlődik azonban a logikai gondolkodás, és ennek segítségével lesznek képesek a jövőben valóban végiggondolni a lehetséges verziókat és azok közül kiválasztania célra vezetőt.

Ismételni folyamatosan és gyakorolni. Ez az, ami már a totyogónál is megfigyelhető játék közben, persze folyamatosan igénylik az újdonságokat. A megfigyelés fejlődése és a bonyolultabb feladatok megoldása egyre érdekesebb világot tár fel előttük, amelyben a csöppség fogékony lesz az újdonságok befogadására. 3-6 éves korban a gyermekeink folyamatosan fejlődő szókincsükkel az önkifejezésüket is fejlesztve képesek saját történeteket elmesélni, alkotni. Figyeljünk arra, hogy a sorrendiséget mennyire ismeri fel egy-egy általunk bemutatott történetben és ő vajon betartja-e mesélés közben.

<https://www.jatekliget.hu/logikai-gondolkodas-fejlesztese-jatekosan-174>

Már az óvodás gyermekek gondolkodásában is megjelennek bizonyos kombinatív mozzanatok. A kombinatív képesség egyszerűbb műveletei már ebben az életkorban kialakulnak. A gyermekek a naponta végzett tevékenységeikben is gyakran hoznak létre elemekből

valamilyen egységet, például szülői segítséggel vagy önállóan válogatnak a ruhadarabjaik közül, végiggondolják ezek néhány kombinációját, majd felöltöznek. A különböző játékformák, a szimbolikus, konstruáló és szabályjátékok sem nélkülözhetik a kombinatív gondolkodást.

Kombinatív képességnek azt a pszichikus komponenst nevezzük, amely lehetővé teszi, hogy dolgok vagy események megadott összességéből meghatározott feltételek szerint bizonyos számút kiválasszunk és létrehozunk ezek összes különböző, adott feltételeknek eleget tevő összeállítását. A kombinatív gondolkodásnak a gondolkodás egyéb területeire is hatása van, átfogó, integráló szerepe van a gondolkodásban (Csapó, 1988; 2001; Zentai, 2011.).

4.1. Logikai gondolkodás fejlesztése óvodás gyerekeknél

Ismeretes, hogy a gyermek elkezd logikusan gondolkodni még azelőtt, hogy elkezdni beszélni. Természetesen a helyzet intelligens megítélése valamilyen szinten veleszületett képesség, a logikát a gyermek esetében lehet ösztönözni és fejleszteni. Csak a pedagóguson, a szülőkön múlik, hogy felkeltsék a legkisebbek érdeklődését az új dolgok iránt, amelyek élesítik a helyes következtetés megalkotásának képességét.

A születéstől fogva egészen 2 éves korig a gyermekek megtanulják megismerni a világot az ösztöneik segítségével. A logikus gondolkodás első megnyilvánulása fokozatosan felszínre kerül, néha az életük első és második évében, amikor a baba már érzékeli az időt, teret és megkülönbözteti az embereket 2 és 7 éves kor között elkezdődik a képzelőerő és emlékezés fejlesztése. Ebben a korban a gyerekek értik a szimbolikus dolgokat, rajzok segítségével fejezik ki magukat és meg tudják érteni a különbségeket a múlt, jelen és jövő között. A gyermek harmadik évében kialakítják a saját logikus véleményeit. Továbbá, részesei lesznek a gyermeki közösségnek, tehát kezdik felfedezni a csapat- és társasjátékok örömét – így gyakorolják a taktikus logikát és választják az ellenfél megdöntéséhez szükséges tervet.

A felnőttektől eltérően a legkisebb gyerekek más módszerekkel próbálnak meg tanulni. A felnőttek az eredményeket helyezik előtérbe, amelyek megfelelnek a céljaiknak. Tehát olyan dolgokra koncentrálnak, amelyeknek valamilyen haszna is van. A legkisebbek viszont nem terveznek – éppen fordítva, minden vonzza őket, ami váratlan, meglepő vagy új információt foglal magába. Ezért tudat alatt is olyan játékokat választanak, amelyek a legtöbbet tanítják nekik.

<https://www.mackojatek.hu/cikkek/logikus-gondolkodas-jatekok/>

Ha a nevelő fel szeretné ébreszteni a gyerekekben a logikus gondolkodást, játékos formával kell kezdeni anélkül, hogy észrevennék, hogy valamit tanulnak:

- Kezdetnek megfelelő a számolás és a dolgok megkülönböztetése, lényegtelen, hogy játékkockákról van szó vagy egyszerű babokról, almákról az üzletben vagy kavicsokról a járdán.
- Próbáljon ki játékokat, amelyek nem csak a logikus gondolkodást fejlesztik, de a koncentrációt is – olyanokat például, hogy ki kelljen találni a gyermeknek, mi fog tovább következni.
- Ne felejtse el a gyermekkel életről szóló beszélgetéseket folytatni, beszéljen velük arról, miért gondolják azt, amit gondolnak.
- Ha valamit kérnek tőlük, érveljen – úgy megtanulják, hogy minden dolognak meg kell lenni a saját indokának.
- Ne tanítsa neki, hogy mit gondoljanak, de azt, hogy hogyan gondolkodjanak. Ideális a régi jó szókratészi módszer alapján feltenni a kérdéseket, így a gyerekek maguk jutnak el a megfelelő következtetésre.
- Ösztönözze a kíváncsiságra és azt ezer kérdés esetén is – így biztos jelet ad nekik, hogy a tudás fontos.
- Kérdezze meg a saját véleményüket – tudni fogják, hogy a gondolataikat egyértelműen és pontosan kell megfogalmazni.
- A gyermek gondolkodása fejlődhet a kirakós, rejtvény, puzzle által is, olvasással és a történés későbbi mesélésével, építőjátékok használatával.

Egy és fél éves kortól a gyerekek már építhetik az első kis épületeiket – figyelnek és logikusan gondolkodnak az felett, hogyan illenek össze az egyes részek. Az építőjátékok szép mintázattal, közkedvelt mesehősökkel lettek kitalálva, így a gyermekeknek felélénkítik a fantáziájukat.

A társasjátékok időtálló játékok, amelyek különböző korú gyerekeknek is tetszik. A játékok fejlesztik a gyerekeknél a reakcióképességet, a versenyzési vágyat és játékos formában megismertetik velük a színeket, állatokat, formákat és az egyes mintákat.

<https://www.mackojatek.hu/cikkek/logikus-gondolkodas-jatekok/>

4.2. A figyelem fejlesztése az óvodás gyermekeknél

Először is tudnunk kell, hogy a figyelem lehet:

- Önkéntelen – amikor valami váratlan, erős inger hatására odafigyelünk, lehet ez hirtelen zaj, mozgás, vagy egy számunkra érdekes, izgalmas, figyelemfelkeltő dolog.
- Szándékos, amikor tudatosan irányítjuk a figyelmünket valamire. Ez utóbbi sokkal nehezebb és fárasztóbb, viszont egyes esetekben nélkülözhetetlen lesz, például, majd ha iskolásként a leckét, vagy egy verset kell megtanulni a gyerkőcnek.

Nem mindegy az sem, hogy ez a bizonyos összpontosítás mennyi ideig tart. Egy kisóvodás gyermeknél a szándékos figyelem időtartama 5-10 perc, ennél többet nem is várhatunk el tőle, hiszen számára ez igen fárasztó idegrendszeri folyamat. Természetesen az óvodás évek alatt fontos feladatunk, hogy ez az időtartam növekedjen és az iskolába lépés idejére elérje a 20-25 percet. Sajnos az iskolai tanórák időtartama ezzel egyáltalán nincs összhangban, de ez már egy másik kérdéskör.

A figyelem eleinte könnyen elterelődik. 3 éveseknél még ez is természetes jelenség. Különösen az óvodakezdés időszakában tapasztaljuk gyakran, hogy a sok újdonság hatására egyik játékpoltól a másikhoz szalad a kicsi, mert olyan sok a számára új, érdekes inger és mindent egyszerre szeretne kipróbálni. Az idő előrehaladtával egyre tovább lesz majd képes egy adott dologra odafigyelni, de ennek kialakulásához is idő kell. Az egyik legkézenfekvőbb megoldás a közös játék. Mert a játék az egyetlen módja ebben az életkorban mindenféle fejlődésnek. A gyerekek kis világa egyáltalán nem létezhet játék nélkül. Már egészen pici kortól kezdve játék közben tapasztalják meg a közvetlen környezetüket: a színeket, formákat, anyagokat, hangokat, a tárgyak sokféle tulajdonságát. A játék segítségével – miközben jól érzik magukat – sok-sok ismeretet szereznek, bővül szókincsük, tudásuk; ők így tanulnak meg mindent a világról.

A képességfejlesztés alapja is a játék. Miközben játszanak, észrevétlenül fejlődik mozgásuk, beszédképességük, gondolkodásuk, társas viselkedésük, egyszóval minden lényeges dolog, amelynek ebben az életkorban fejlődnie kell.

Igazi fejlődés, igazi elmélyülés pedig csak olyan meghitt, szeretetteljes környezetben lehetséges, ahol a kisgyermek érzelmileg biztonságban érzi magát. Ahogy otthon a szülők, úgy

az óvodában az óvó nénik azok az érzelmileg közel álló személyek a gyermek számára, akikkel együtt örömmel, nyugodtan, kiegyensúlyozottan tud játszani, játék közben pedig – időnként elfogadva a felnőtt türelmes (nem siettető) iránymutatását – okosodni, fejlődni. Talán először ezt a szemléletmódot kell tudatosítani magunkban ahhoz, hogy mindenféle aggódástól, teljesítménykényszertől mentesen együtt tudjunk játszani a gyerekekkel. A türelmes, rendszeres, odafigyelő játék meghozza az eredményét.

A 3 éves kor körüli gyerekek a különböző ismereteket elsősorban a cselekvés, mozgás, tevékenykedés által szerzik. Ezért nem elég csak elmagyarázni nekik valamit, azt meg is kell, hogy tapasztalják saját testükkel, érzékszerveikkel kézzelfogható, valóságos módon. A mozgás fejlődése ebből a szempontból is kiemelkedően fontos, hiszen a mozgás és értelem “kéz a kézben jár”, a mozgás fejlettsége szorosan összefügg az értelmi fejlődéssel.

Fontos számukra az is, hogy érdeklődéssel forduljanak egy bizonyos “megtanulandó” dolog felé, ezért mindig olyan csomagolásban kell az ismereteket átadnunk nekik, hogy az nekik érdekes, izgalmas, figyelemfelkeltő legyen. Talán első hallásra furcsa, de a gyerekek figyelme nagyszerűen fejlődik akkor is, ha kockákból várat építenek, vagy akkor is, ha kiraknak egy kirakót. Nagyon sok figyelem fejlesztő mozgásos játék létezik, de a mesehallgatás is éppen olyan jó hatású ebből a szempontból. A lényeg az, hogy a gyerekek érdeklődéséből kiindulva olyan játéksituációkat kell teremtenünk, amelyek számukra érdekesek. Ezekben a játékokban aztán majd el tudnak mélyülni egyre hosszabb ideig, sőt később ők maguk fognak újabb ötleteket kitalálni, ami által még érdekesebb és tartósabb lesz számukra a játék. Ehhez csak a kezdeti lépéseket és a megfelelő körülményeket kell megteremtenünk (megfelelő játékeszközök, rendszeres odafigyelő, türelmes együttlét). <https://jatsszunk-egyutt.hu/figyelem-fejleszto-jatekok/>
Letöltés ideje: 2019.03.22

V. KUTATÁS ANYAGA ÉS MÓDSZERE

A kutatás célja

Kutatásom célja, hogy bizonyítsam azt, hogy megvalósítható az óvodáskorú gyermekek kreatív gondolkodásának fejlesztése mozgásos játékokkal és a gyermekek gyors reagálásának felmérése különböző mozgásos feladathelyzetekben, szituációkban.

Hipotézis

Feltételeztem, hogy kimutatható a mozgásos játékok alkalmazásával a gyermekek kreativitása valamint logikus gondolkodása. Feltételeztem, hogy a vegyes csoportban a beiskolázás előtt álló gyerekek kedvelik, szeretik, határozottabban, logikusabban végzik a játékos feladatokat fiatalabb társaiknál, valamint azt, hogy a lányok és fiúk között nincs különbség a gyors logikai, kreatív gondolkodásban.

A kutatás helye

Akli (Szőlősi járás) rövid története

A falut már 1323-ban Akli néven említik. Területe ősidők óta lakott. A határában levő Halomdomb a hagyomány szerint avar temetkezési hely. Közeli volt 'Kávás-vár', melynek területe Romániához került. A település egykori birtokosai voltak az Akly család, a Perényiek, a Gyulaiak, majd a Teleky grófok. 1910-ben 459 magyar lakosa volt, ma 388 lakosából 386 magyar nemzetiségű. A trianoni békeszerződésig Akli Ugocsa vármegye Tiszántúli járásához tartozott. A református temploma a 15. században már jegyezve volt, amely 1540-től a reformátusoké. 1803-ban leégett, 1804-ben helyreállították, 1934-ben faszindelyfedését palára cserélték, fa haranglábát 1977-ben építették újjá.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Akli>

A jelenlegi óvoda épülete, 2006-ban épült, míg az óvodai intézmény csak 2016 márciusában nyílt meg, amely magyar nyelvű óvodaként működik. Az új Akli Óvodában, kis- és nagycsoportos gyerekek foglalkoznak, összesen 24 gyerek. A kiscsoportban 10, a nagycsoportba 14 gyerek jár, hét fiú és hét lány. A csoport neve: Micimackó csoport.

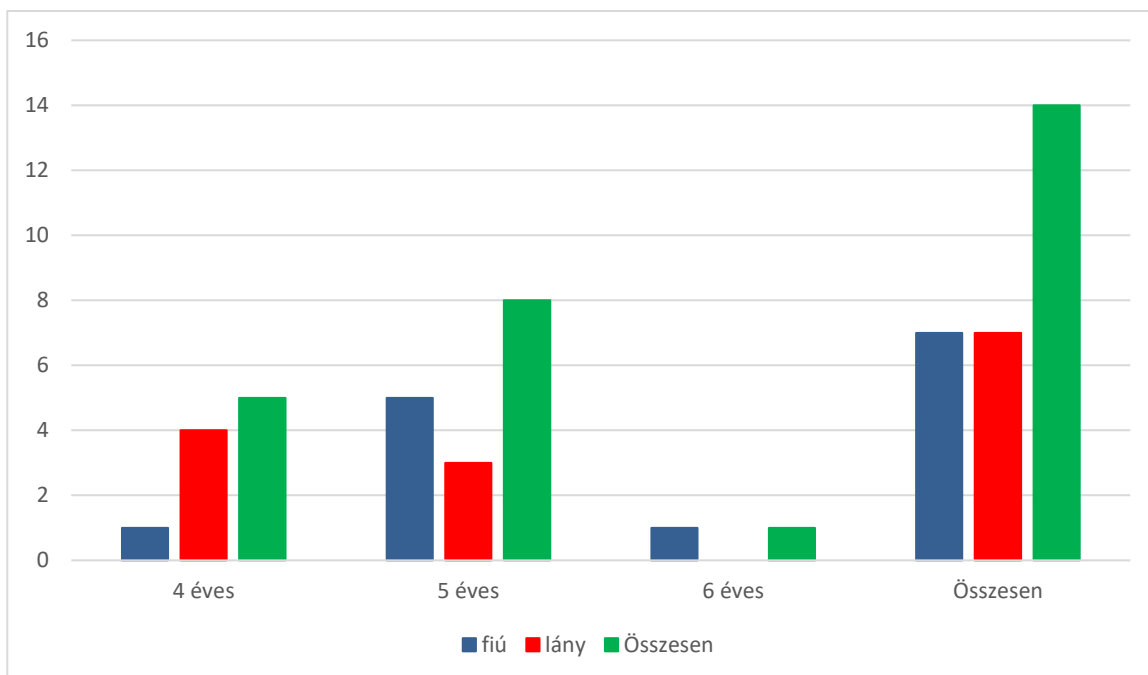
A pedagógiai gyakorlatomat ebben a nagycsoportban végeztem, a gyerekek már ismertek. A rám bízott gyerekek között folyamatosan vizsgáltam a játékban való részvétel motiváltságát.

Szerettem volna megfigyelni azt, hogy miért szeretnek a gyerekek játszani, a játék során minek örülnek a legjobban, milyen mozgásos játékokat játszanak szívesen és milyen sikerrel játsszák azt! Szeretik-e a logikai játékokat?

1. táblázat. A gyermekek megoszlása.

2.

	4 éves	5 éves	6 éves	Összesen
Fiú	1	5	1	7
Lány	4	3	0	7
Összesen	5	8	1	14

1. ábra. A gyerekek megoszlása életkor szerint.

A kutatás módszere

Az adatgyűjtéshez a megfigyelés, a kérdésés és mérés módszerét választottam. Munkámban feltáró módszert alkalmaztam, ezen belül részben a teljesítmény mérésére összpontosítottam. A logikai gondolkodás vizsgálatára olyan mozgásos játékokat, gyakorlatokat választottunk, amelyek megfelelnek az óvodások biológiai és pszichológiai fejlettségének.

A következő játékokat játszottuk a vizsgálatom során:

1. Játék „Keresd a színedet!”

A játékhoz szükséges eszközök.

15 darab kétszínű (piros, kék) négyzet alakú papír kártya.

A játék menete.

Minden gyereknek meghatároztunk egy saját szintet, amelyet a játék során össze kellett gyűjtenie. A 15 darab színes négyzet alakú papírforma az asztalon volt elhelyezve, összekeverve. A gyerekeknek az asztalról kellett egyenként átvinni, begyűjtenie a saját színű papír négyzetét a távolabbi „házikóba”, ami egy szék ülőlapja volt. A gyerekeknek egy bizonyos rajthelyről, oda kellett szaladni az asztalhoz, elvenni a saját színes négyzet alakú papírját és aztán visszaszaladni a házikójához. Háromszor fordulhattak, három papír négyzetet kellett átvinniük. Fontos feltétel volt, hogy mindig csak egy darab színes négyzetet szabad volt elvenni. A gyermekek gyorsaságát a játék folyamán időre mértem.

2. Játék „Vadonélő és házi állatok”

A játékhoz szükséges eszközök.

5 darab háziállatot ábrázoló kép, 5 darab vadonélő állatot ábrázoló kép, egy szép lakóházat, udvart ábrázoló kép és egy erdőt, dzsungelt ábrázoló kép.

A játék menete.

Váltóverseny formájában végeztük a játékot. Két vegyes (lányok-fiúk) csapatra osztottam a gyerekeket. Sorsolással döntötték el, hogy melyik csapat milyen állatokat gyűjt. A csapatok kapott egy-egy képet, amelyiken egy lakóház volt látható szép udvarral, kerttel, a másikon pedig egy erdő, egy dzsungel volt látható. A gyerekek két oszlopalakzatba voltak felsorakoztatva, a csapatból mindig csak egy gyerek futhatott az asztalhoz, ahol megkereste azt az állatot (vadonélő vagy háziállat), amelyik a csapatának volt meghatározva, az állatot kiválasztva tovább futott és elhelyezte, ahhoz a képhez, ahová az a bizonyos állat tartozik. Majd visszafutott a csapattársaihoz és érintéssel (pacsival) indította a következő játékost.

3. Játék „Alakzatok”.

A játékhoz szükséges eszközök.

3 műanyag téglalap, 3 kocka, 1 henger

A játék menete

A gyerekeknek alakzatokból építettem egy várat: három téglalap, három kocka és egy hengerből. A gyerekeknek figyelmesen meg kellett figyelni, hogy milyen sorrendben építem fel a várat vagyis, melyik alakzat mi után következik. Két gyerek versenyzett egymással. Az alakzatok össze voltak keverve egy halomban az asztalon, a versenyben lévő gyerekeknek ki kellett választani azokat az alakzatokat és annyit, amennyiből fel lehetett építeni a várat. A gyermekek gyorsaságát idővel mértem.

4. Játék „Amőba játék 1”.

A játékhoz szükséges eszközök.

9 darab 30cm átmérőjű karika, 3- 3 különböző tárgy (kislabda, kocka, színes sál, szalvéta)

A játék menete.

A rajttól 2m távolságra 9 egymást érintő karika volt lerakva a talajra vízszintesen. A Rajt vonalnál az induló gyerekek mellett pedig három különböző tárgy volt lehelyezve a talajra. A játék Rajt jelszóra indult! Két gyerek egyszerre- felemelve egy tárgyat a három közül- futottak a karikákhoz, hogy belehelyezzék a tárgyat az egyik karikába a kilenc közül, majd visszafutottak a következő tárgyért. A második tárgyat is, hasonló módon el kellett vinni és bele kellett helyezni a kilenc karika egyikébe, de már gondolkodnia kellett azon, hogy a harmadik tárgyat, amiért még vissza kellett futnia hová fogja tenni pontosan, hogy minél hamarabb egy vonalba kerüljön, vízszintesen vagy átlósan, a három tárgy, közben figyelni és megakadályozni, hogy a versenytársának ne sikerüljön az egy vonalba rakás. Akinek ez sikerült előbb és visszafutott a kiinduló helyére, akkor a játékot ő nyerte.

5. Játék „Amőba játék II.”.

A játékhoz szükséges eszközök.

9 karika, színes tálkák, 2 színes kislabda

A játék menete

Különböző színes műanyag tálakat helyeztem el kilenc karikába. A gyerekek kaptak két labdát a kezükbe. A játékot a gyerekek egymással szemben kezdték el. Az indulás jelszava az a két szín volt, amit a nevelő hangosan kimondott (pl. piros, fehér) a gyerekek abban a pillanatban szaladtak a kis tálakhoz és a labdáikat bele helyezték a két színbe, majd szaladtak vissza a kiindulópontjukhoz. A játékot az nyerte meg, aki hamarabb visszafutott az indulópontjához.

A kutatás elemzése és értékelése

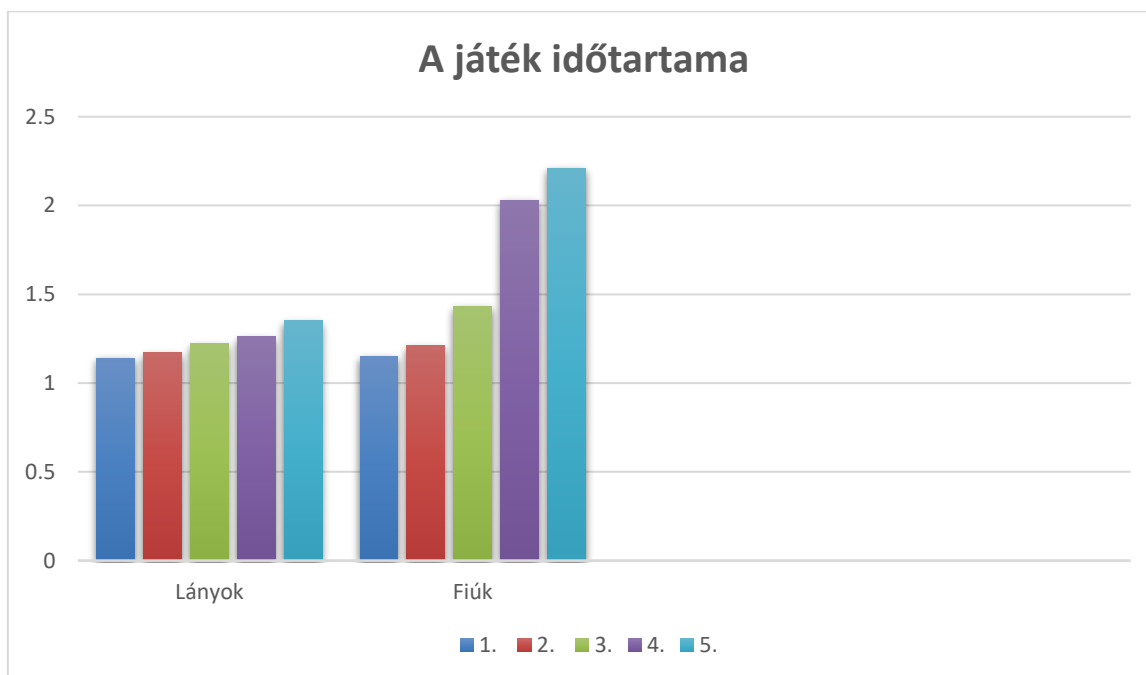
1. „Keresd a színedet!”

A játékban 5 fiú és 5 lányka vett részt. A gyerekeket külön lányok és fiú csoportra osztottam. Először a lányok versenyét mértem le. Minden lánynak három darab, saját kijelölt színű papír négyzetet kellett összegyűjteni az asztalon összekevert csomóból, „szénarakásból” és egyesével elvinni egy megadott helyre (szék ülőlapja), ami pár méterre volt elhelyezve.

2. táblázat. A lányok és fiúk eredménye

S.Sz.	Név	Életkor	Játékidő (mp)		Név	Életkor	Játékidő (mp)
	Lányok				Fiúk		
1.	B. Da	5 éves	1: 14/74		B. E	5éves	1: 43/103
2.	K. K	4éves	1: 17/77		B. De	5éves	1: 21/81
3.	L. H	4éves	1: 26/86		K. J	5éves	2: 03/123
4.	T. A	5éves	1: 22/82		O. D	5éves	1: 15/75
5.	Cs. E	5éves	1: 35/95		SZ. J	5éves	2: 21/81
Átlag			6:80/414		Átlag		8:11/463

A gyermekek figyelmesen hallgatták a játékszabályokat. A verseny rajt vezényszóra indult. A lányok nem egy korcsoportban voltak, voltak közöttük 4 évesek is. A fiúk egy korcsoportból voltak és mégis rosszabbul teljesítettek, mint a lányok. A fiúknál egy gyerekkel apró gond akadt, aki nem találta a neki meghatározott színű papír négyzetet, annak ellenére, hogy ismerte a színeket. Talán azzal magyarázható, hogy a játék izgalmai közben nem tudta megkülönböztetni a saját színét a többiekétől. A kislányok, annak ellenére, hogy volt közöttük két négyéves a fiúktól jobban teljesítettek.

3. ábra. A játék időtartamának megoszlása növekvő sorrendben fiúk és lányok között.

A „Keresd a színed!” játék tanulsága abban rejlik, hogy a gyerekek tisztában lettek az egyenkénti fogalommal, megismerték a színes papíralakzatokon a négyzet fogalmát, magát a színeket meg tudták különböztetni, főleg a kisebb gyerekek, valamint mozgás közben gondolkodva, feladatokat tudtak okosan, gyorsan, pontosan megoldani.

2. Vadonéló és házi állatok.

Mielőtt elkezdtek a játékot elbeszélgettünk arról, hogy milyen állatokat ismernek a gyerekek, van-e otthon háziállatuk, szokták-e etetni őket, gondozzák-e őket, láttak-e már vadonéló állatot esetleg az állatkertben, voltak-e állatkertben valamikor. A lány csapatnak össze kellett gyűjteni a házi állatokat a fiú csapatnak pedig a vadonéló állatokat. Azt tapasztaltam, hogy a fiúk nagyon jól ismerték a vadállatokat, a vadon élő állatokat, míg a lányok a háziállatokat. Ezért úgy döntöttem, hogy neheztsem kicsit a feladatot, vegyes csoportokat alkottam. A játékot rajtjellel indítottam és ugyan úgy, mint az előző játéknál oda kellett futni az asztalhoz, felvenni azt az állatot ábrázoló képet, amelyiket kijelöltem nekik. Miután kiválasztották, oda kellett vinni, ahhoz a képhez, amelyikhez tartozik. Majd visszafutni a csapathoz és egy pacsival indítani a következő játékot. A játékot a gyermekek kérésére többször is megismételtük szinte addig, amíg érdeklődésük tartott.

A tanulság az volt, hogy a gyerekek meg tudták különböztetni a vadonéló állatokat a háziállatoktól, sok információt nyertek az állatok fajtáiról, a dzsungel fogalmáról és közben ügyeskedtek is, gondolkodtak logikusan mozgás közben, ami a verseny hevében nem is annyira könnyű! A táblázatban a pluszjel a győzelem, a mínuszjel a vesztes jele.(a fotók a mellékletben)

3. táblázat. A vegyes csapat (lányok és fiúk) eredménye

S.Sz	Névsor	Házi állatok	Vadonéló állatok	Győztes csapat
1.	B. De	-		2
2.	B. E		+	1
3.	B. F	-		2
4.	B. Da		+	1
5.	K. K		+	1
6.	K. J	-		2
7.	O. D		+	1
8.	Sz. J	-		2
9.	T. A	-		2
10.	Cs. E		+	1

3. Alakzatok felismerése, építése

Mielőtt elkezdtek a játékot, felidéztek a gyermekekkel, hogy milyen alakzatokat ismernek. Mutattam az alakzatokat ők pedig kórusban válaszoltak. A gyerekek tisztában voltak a mértani testek megnevezésével. Látszott a gyerekeken, hogy nem először hallják ezeket a fogalmakat. Ebben a játékban először építettem egy várat különböző alakzatokból (téglalap, kocka, henger). Megfigyelték, hogy milyen sorrendben raktam fel! Majd két fős csoportokra osztottam őket, ahol egymás ellen mérték fel ügyességüket, kreativitásukat. Voltak olyan gyerekek, akik már nem szerettek volna játszani, mert elfáradtak. Így a négy gyerekből, két párt alakítottunk. Minden egyes játék során tovább jutott a nyertes, akik tovább versenyezhetek a másik pár nyertesével. Végül már csak ketten maradtak versenyben, ők voltak a döntősök és akkor derült ki, hogy ki a leggyorsabb és legügyesebb! Egy Dominik nevű kisfiú nyerte a játékot, aki elmesélte, hogy nagyon szereti a Lego játékot, hogy az ő apukája építész, házakat épít és ezért ő is építész szeretne lenni majd nagy korában.

A játék tanulsága az volt, hogy a gyerekek megismerhették a mértani testeket, vagy aki még nem hallott róla új ismereteket kaphatott. A játék során fogalmakat ismételhettek, mint a „párok-ketten”, csoport-többen, valamint fontos volt az emlékezet, a memória a vár építésénél, az alakzatok sorrendje, annak érdekében, hogy a vár stabilan álljon.

4. táblázat. Az alakzatok összeillesztésének első fordulója.

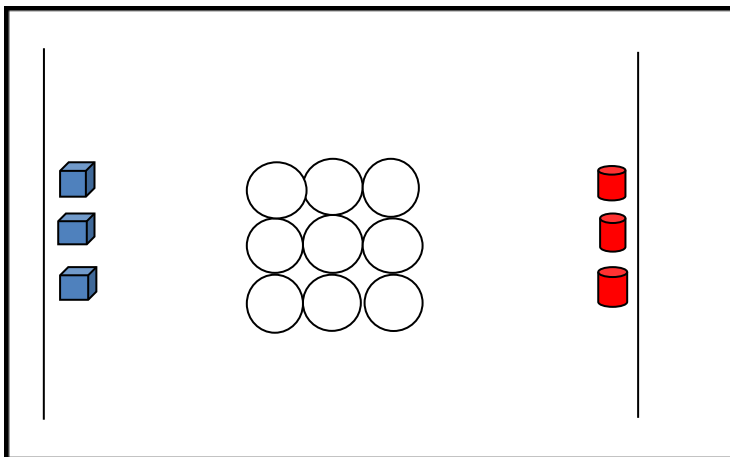
S.Sz	Név	Győztes
1.	B. De – K. J	B. De
2.	K. K – T. A	T. A
3.	O. D – Sz. J	O. D
4.	B. D – Cs. E	B. D
S. Sz	Név	Győztes
1.	B. De – O. D	O. D
2.	T. A – B. D	T. A

5. táblázat. A játék második fordulója.

S. Sz	Név	Győztes
1.	T. A	II.helyezett
2.	O. D	I. helyezett O. D

4. „Amóba” játék I.

Ebben a játékban először meg kérdeztem a gyerekektől, hogy ismerik-e ezt a játékot. Senki nem ismerte ezért az óvónő segítségével szemléletesen bemutattuk a játékot. A játékot az udvaron végeztük el. Az udvar közepén elhelyeztem kilenc karikát 3x3-as négyzetként. A gyerekek egymással szemben álltak a rajtvonalnál. Minden gyerek kapott három különböző színű tárgyat. Az volt a feladatuk, hogy az indulóhelyükről oda kellet futni a karikákhoz és úgy elhelyezni őket, hogy a három alakzat vízszintesen, vagy átlósan egy vonalban, egy egyenest alkotson. A gyerekek egyszerre csak egy tárgyat vihettek magukkal. A játék csak akkor ért véget, amikor az egyik gyereknek a tárgyai egy síkban voltak. Mikor a gyerek mind a három tárgyat a karikákba behelyezte, de még nem sikerült egy síkba egy sem, akkor egyenként addig kellet pakolgatni az alakzatokat a helyükön, míg nem alakult ki a három tárgy egy síkban. Ebben a játékban bebizonyosodott számomra az a tény, hogy a gyerekek nagyon gyorsan tanulnak, nagyon kreatívan gondolkodnak bármilyen játék végzése során. Úgy gondolom logikai gondolkodásuk gyorsabb. akár egyes felnőttekétől is. A gyerekek nem ismerték a játékot, de annak ellenére már első játék során gond nélkül eljátszották, megértették a játék célját, amikor odaértek a karikákhoz nem álltak meg hosszú időre, nem gondolkodtak sokáig, hanem már futás közben kigondolták, hogy hová fogják tenni a tárgyat és futottak vissza a többiért. A játék akkor ért véget, amikor a tárgyakat (3) sikerült egy vonalba rakni és visszafutni a kiinduló helyhez!

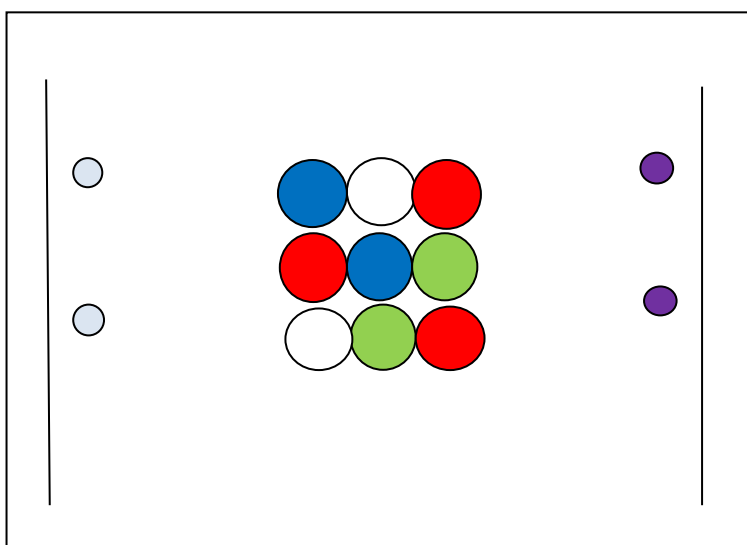
4.ábra. A játék I. sematikus bemutatása

Az „Amóba” játékot nagy lelkesedéssel tanulták és játszották a gyerekek. A tanulság számomra pedig az, hogy a gyerekek kreativitása nem ismer határokat! Egy új játék megtanulása, amely komoly fizikai erőt, koncentrációt kíván, mozgás közbeni logikus gondolkodás igényel rövid idő

alatt elsajátították a gyerekek. A nagycsoportos gyerekek dicséretet érdemeltek! (fotó a mellékletben)

5. „Amóba” játék II.

Ebben a játékban a kilenc körbe különböző színű műanyag tálat helyeztem el. A gyerekek kaptak két labdát. Egymással szemben álltak a gyerekek a karikáktól egyforma távolságra. A feladatot úgy indítottam, hogy ki mondtam két színt pl.: piros, fehér és a gyerekek erre a két szóra, ami rajtjel is volt, megindultak futni a színes tálak felé és a labdáikat abba a színes két tálba helyezték el, amelyiket kimondtam.

4.ábra. A játék II. sematikus bemutatása

Ezt a játékot az a gyerek nyerte, aki hamarabb belehelyezte a két labdát a megfelelő színes tálkába és visszafutott a kiinduló helyére. Akadt olyan gyerek, aki nagy igyekezetébe nem jó tálkába helyezte el a labdákat. Viszont a többség nagyon ügyesen és pontosa végrehajtotta a feladatot.

Tanulság: a játékba a kisebb gyerekeket is be lehet vonni. Megismerhetik a rajtjelre indulás szabályait, a mozgás közbeni feladatok elvégzését gyakorolhassák, a színek és tárgyak tulajdonságaival ismerkedhetnek és nem utolsó sorban fejlődik koordinációs képességük azon belül is a reagáló- és reakció képességük, egyensúlyi és téri tájékozódási képességük.

Összefoglaló

Témámat alaposan átgondolva, szakirodalmi kutatásokat végezve, vizsgálatot végeztem egy óvodában, ahol a gyerekekkel nem „csináltam egyebet”, csak játszottam. Kutatásom célja az volt, hogy megfigyeljem és lejegyezzem, hogy a logikai gondolkodás fejleszhető-e mozgásos játékok alkalmazásával óvodáskorban, a gondolkodásfejlesztés mennyire járul hozzá a gyermek személyiségfejlődéséhez, milyen módszerekkel érdemes a gondolkodást fejleszteni ebben a korai időszakban? Számos könyvet áttanulmányoztam és legtöbb könyv a mozgásos játékokról szólt az óvodapedagógiában, ami nemcsak a testi (motoros) képességeket fejleszti, hanem az erkölcsi, esztétikai, értelmi képességeit is fejleszti az óvodáskorú gyermeknek. Az értelmi képesség fejlesztéséhez szorosan kapcsolódik a gyermek logikai, kreatív gondolkodása is. Azt hihetnénk, hogy a logikai gondolkodást csak matematikai feladatokkal lehet gyakorolni, de a munkámban bebizonyosodott, hogy rengetek olyan mozgásos játék van a testnevelésben is, amelyek hatékonyan fejlesztik a gyermekek logikai gondolkodását. Ezért választottam ezt a témát, mert nagyon felkeltette az érdeklődésemet és nagyon kíváncsian kezdtem bele a kutatásomba.

A kutatásomat az Új Akli óvodában azon belül a Micimackó csoportban végeztem. A csoportban 14 gyerek jár: 7 fiú és 7 lány. Az óvodában nagyon jó volt a hangulat, a gyerekek kedvesen fogadtak és lelkesen végezték a feladatokat. Hangulatosak voltak a csoportszobák, nagyon kedvesek és segítőkészek voltak az óvónők. A megfigyelésben középső- és nagycsoportos gyerekek vettek részt.

Dolgozatomban néhány módszertani ötletet mutatunk be, melyek az óvodáskorú gyermekek gondolkodását hatékonyan fejleszthetik. Öt, mozgásos, fejlesztő játékot végeztem el a gyerekekkel. A játékok között voltak olyanok, amelyeket egész csoporttal vagy csak néhány gyerek bevonásával játszottuk. A fejlesztő játékok során a gyermekek játék közben különböző halmazokkal, színekkel, tárgyakkal ismerkedhettek, megtapasztalhatták a rajt jelre indulás szabályait, az intenzív mozgás közbeni feladathelyzetek különlegességeit, és nem utolsósorban a versenyfeladatok közbeni logikus, gyors gondolkodás élményét, fontosságát a győzelem érdekében. Örültek a sokszínű feladatnak, ami jellemző az óvodáskorú gyermekekre. Tapasztaltam, hogy a mozgás közbeni gondolkodás szintjén lévő óvodások fejlesztése az általuk kedvelt játékokban valósítható meg. A tanulás akkor a leghatékonyabb, ha a fejlesztő játék egyben örömforrás is.

A kutatás elején felállított hipotézisünk beigazolódott, már óvodáskorban el lehet kezdeni a gyermekek logikus gondolkodásának fejlesztését akár a testnevelés foglalkozásokon, különböző mozgásos játékokon keresztül. Főleg a nagycsoportos gyerekek végzik szívesen ezeket a feladatokat és nincs különbség a nemek között a kreatív gondolkodás megvalósításában.

Sose felejtsük el, hogy a kicsik agya olyan, mint a szivacs: a hosszú szövegeket, dallamokat, a nehezebb mozgásos feladatokat is sokkal könnyebben tanulják meg, mint a felnőttek, különösen akkor, ha mozgásélmény is társul hozzá. Az óvodapedagógusoknak pedig kötelességük megválasztani azokat a módszereket, amelyekkel nemcsak a fizikai erőnlétüket fejleszthetik a gyerekeknek, hanem a logikus gondolkodásukat, amely a későbbiekben a sikeres felnőttkor záloga.

Резюме

Розглядаючи мою тему, я провів дослідження в своєму дитячому садку в своєму дитячому садку, де не зробив нічого з дітьми. Мета мого дослідження полягала в тому, щоб спостерігати і записувати, чи можна поліпшити логічне мислення шляхом використання ігор руху. Було переглянуто, вивчено багато книжок про більшості книжок про рух ігор у вихованні в дитячому садку, який не тільки розвиває тілесні (моторні) навички, але й розвиває моральні, естетичні та інтелектуальні здібності дошкільника. Логічне і творче мислення дитини тісно пов'язане з розвитком інтелектуальних здібностей. Ми можемо думати, що логічне мислення можна практикувати тільки з математичними завданнями, але в моїй роботі було доведено, що існує багато типів ігор, які ефективно розвивають дитяче логічне мислення. Ось чому я вибрав цю тему, тому що дуже цікавився моїм інтересом, і я почав дуже цікавитися своїми дослідженнями.

Мої дослідження проводилися в дитячому садку Оклі у складі групи У групі 14 дітей: 7 хлопчиків і 7 дівчаток. У дитячому садку атмосфера була дуже гарною, діти вітали і виконували завдання з ентузіазмом. Групові кімнати були затишними, добрими і корисними вчителями дитячого садка.

У своїх дослідженнях я зробив п'ять ігор з дітьми. Я помітив, що діти розглядали гру, в якій вони бачили виклик найкращим. У них не було жодних проблем, наприклад, вони точно не знали, до якої тварини вони належали, або тому, що завдання було невдалим; Вони були задоволені різноманітним завданням, характерним для дітей дошкільного віку. Наша гіпотеза на початку дослідження підтверджена, необхідно починати розвивати логічне мислення дітей через різні ігри в дошкільному віці, особливо діти великої групи з радістю виконують ці завдання і немає ніякої різниці в реалізації творчого мислення серед статей.

Ніколи не забувайте, що діти схожі на губки: довгі тексти, мелодії та важкі завдання набагато легше вчитися, ніж дорослі, особливо, якщо вони супроводжуються вправами. І вчителі в дитячому садку зобов'язані обирати методи, якими вони можуть скористатися, щоб розвивати не тільки свою фізичну підготовленість для своїх дітей, але й їхнє логічне мислення, яке є запорукою успішного дорослого життя.

Irodalomjegyzék

- Balogh Beáta, Bújdosóné Papp Andrea (2015): *Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetem.
- Becsy Bertalan Sarolta – Kunos Andrásné (1994): *Az óvodai testnevelés mozgásrendszere és eldolgozása*. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Biróné Nagy Edit (2004): *Sportpedagógia* Dialóg Campus Kiadó, Pécs.
- Csapó, B. (1988). *A kombinatív képesség struktúrája és fejlődése*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Csapó, B. (2001). *fejlődésének elemzése országos reprezentatív felmérés alapján A kombinatív képesség*. Magyar Pedagógia, 101(4), 511–530
- Dobay B. (2005): *Az óvodai testnevelés alapjai*. Selye János Egyetem, Liliom Aurum, Dunaszerdahely
- Farmosi István- Gaál Sándorné (2007): *Óvodások és kisiskolások testi, és mozgásfejlesztése*, Dialóg Campus Kiadó, Pécs.
- Gál Sándorné, Farmosi István Andrásné, Teleki Judit, Bajomi Éva (2010): *Mozgásfejlődés és fejlesztés az óvodában*. Szarvas.
- Josip Lepas, BrankoKrsmanovic, Halasi Szabolcs (2013): *Az óvodai testnevelés módszertana*. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
- Josip Lepas, Halasi Szabolcs (2013): *A mozgásos játékok elméleti és gyakorlati alapjai*. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka.
- Kovácsnai Kató, Nagy Hedvig (1990): *Pedagógia I*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kunos Andrásné (1994): *Az óvodai testnevelési foglalkozások módszertana*. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Rétsági Erzsébet (2011): *Sportelméleti ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó. Pécs.
- Вільчковський Є.С (1985): *Методика фізичного виховання у дитячому садку*,Київ, Радянська школа.

Ефіменко М.М (2005): *Фізкультурні казки*. Вид-во «Ранок».

Сухар В.Л (2008): *Розвівальні ігри для дошкільнят*. Вид-во «Ранок».

Sági Anita (2016): *Játsszunk együtt!*, Internet: <https://jatsszunk-egyutt.hu/figyelem-fejlesztő-jatekok/> Letöltés ideje: 2019.03.22

Szakály Zsolt (2016): *Humánbiológiai gyakorlatok* –Triatlon Sportszakmai Továbbképzés, Eger, interneten:<http://triatlon.hu/upload/file/dr.-szakaly-zsolt-humanbiologiai-gyakorlatok.pdf>

(letöltés ideje: 2016.12.10.)

Tamásné Dsupin Borbála (2014): *A zene és mozgás relációja a 3-7 éves korosztály személyiségfejlődésében*, interneten: <http://www.parlando.hu/2014/2014-5/Tamasine-Dsupin.pdf>

(letöltés ideje: 2017.01.14.)

Zentai, G. (2011). *A rendszerező képesség összefüggése a kombinatív képességgel, induktív gondolkodással és az intelligenciával*. In: XI. Országos Neveléstudományi Konferencia.

Tartalmi összefoglalók. 45

<https://www.mackojatek.hu/cikkek/logikus-gondolkodas-jatekok/>

<https://www.jatekliget.hu/logikai-gondolkodas-fejlesztese-jatekosan-174>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Akli>http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/ovodapedagogiai_modszertani_kezikonyv.pdf

Táblázat jegyzék

1. táblázat. A gyerekek megoszlása.....	37
2. táblázat. A lányok fiúk eredménye.....	40
3. táblázat. Vegyes csoport (lányok és fiúk) eredménye.....	41
4. táblázat. Az alakzatok összeállításának első fordulója.....	42
5. táblázat. A játék második fordulója.....	42

Ábra jegyzék

1. ábra. A gyerekek megoszlása életkor szerint.....	37
2. ábra. A játék időtartalmának megoszlása növekvő sorrendben a fiúk és lányok között...	40
3. ábra. A játék I. tematikus bemutatója.....	43
4. ábra. A játék II. tematikus bemutatója.....	44

Melléklet

1. vár építése alakzatokból.

2. a két dobogós versenyzése.

3. a saját színem összegyűjtése.

4. szinkeresés.

5. az állatok megfigyelése.

6. a nagy sietségben.

7. állatok keresgélése.

8. vadonélő és háziállatok.

9. szabadtéri játék.

10. amőba játék

11. a játék szemléltetése.

12. a színereső játék.